§ 1. Наддніпрянська Україна в системі міжнародних відносин першої третини XIX століття

1. **Події, пов'язані з іменами Й. Гладкого, С. Кочубея та А. Головатого (хронологічна послідовність)**:

- **А. Головатий** – один із засновників Чорноморського козацького війська у 1787 році, яке було створене для захисту південних кордонів Російської імперії.
- **Й. Гладкий** – останній кошовий отаман Задунайської Січі, який у 1828 році перейшов на службу Російській імперії та сприяв заснуванню Азовського козацького війська.
- **С. Кочубей** – український дворянин і дипломат, який відігравав важливу роль у російському уряді в першій половині XIX ст.

2. **Українські землі, що мали ввійти до складу Наполеоніди**:

- За планами Наполеона, українські землі, зокрема Правобережна Україна, повинні були стати частиною Польського королівства або незалежною державою під його протекторатом. Це питання обговорювалося в рамках польсько-французьких планів створення «Польської Наполеоніди».

3. **Поняття «Чорноморське козацьке військо» та «Азовське козацьке військо»**:

- **Чорноморське козацьке військо** – військова організація, утворена у 1787 році з

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

козаків колишньої Запорозької Січі. Вони отримали землі на Кубані для охорони південних кордонів Російської імперії.

- **Азовське козацьке військо** – військова організація, створена з колишніх запорожців, які перейшли на службу Російській імперії під керівництвом Й. Гладкого у 1828 році. Основним завданням було охороняти узбережжя Азовського моря.

4. **Участь українців у міжнародних конфліктах першої третини XIX ст.**:

- Українці брали активну участь у військових кампаніях Російської імперії, включаючи війни з Османською імперією та Наполеоном. Зокрема, козацькі формування воювали у Вітчизняній війні 1812 року, де їх залучали для боротьби на різних фронтах.

§ 2. Соціально-економічний розвиток Наддніпрянщини

1. **Що було раніше: запровадження військових поселень чи створення Азовського козацького війська?**

- Раніше було запроваджено військові поселення (1806 рік), тоді як Азовське козацьке військо було створене у 1828 році під керівництвом Йосипа Гладкого.

2. **Через які регіони Наддніпрянської України проходили чумацькі шляхи?**

- Чумацькі шляхи проходили через Київщину, Полтавщину, Херсонщину та

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Катеринославщину. Чумаки транспортували сіль та інші товари з Причорномор'я і Криму.

3. **Дайте визначення поняття «залежний селянин».**

- Залежний селянин – це селянин, який не мав повної свободи й перебував у підпорядкуванні землевласника, зобов'язаний був виконувати оброк або панщину та інші повинності.

4. **Чому впродовж XIX ст. представників культури цікавила тема чумакування?**

- Тема чумакування цікавила представників культури, оскільки чумаки були важливим елементом українського побуту та економіки. Вони символізували свободу пересування та торгову активність, а їхня діяльність відображала дух українського народу і ставала частиною народних легенд та пісень.

5. **Створіть проект модернізації сільського господарства на українських землях у першій половині XIX ст.**

- Проект модернізації міг би включати:
  - Введення нових агротехнічних методів і сільськогосподарських машин.
  - Проведення меліоративних робіт для поліпшення якості земель.
  - Запровадження сільськогосподарських кооперативів для колективного обробітку та збуту продукції.
  - Розвиток освіти для селян, щоб вони мали змогу освоювати нові методи землеробства.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

6. **Заходи, які сприяли зростанню товарності сільського господарства:**

- Відміна кріпацтва, що дозволило селянам обробляти більше землі на ринок.
- Розвиток транспортної інфраструктури (залізниць) для швидшого доступу до ринків збуту.
- Залучення іноземних інвестицій та технологій у сільське господарство.
- Введення нових культур та сортів рослин, більш стійких до місцевих умов клімату.

§ 3. Початок промислового перевороту

1. **Що було раніше: початок промислового перевороту в Наддніпрянській Україні чи отримання Одесою статусу порто-франко?**

- Раніше відбулося отримання Одесою статусу порто-франко, який був наданий у 1819 році, тоді як промисловий переворот у Наддніпрянській Україні розпочався в середині XIX століття.

2. **На землях яких сучасних областей України відбувалося становлення цукрової промисловості?**

- Становлення цукрової промисловості відбувалося на територіях сучасних Київської, Черкаської, Полтавської та Вінницької областей.

3. **Дайте визначення понять: «товарне виробництво», «ринкові відносини».**

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- **Товарне виробництво** – це виробництво продукції, призначеної для обміну або продажу на ринку, а не для власного споживання.
- **Ринкові відносини** – це економічні відносини між суб'єктами ринку (виробниками, споживачами, посередниками), які формуються на основі попиту, пропозиції та конкуренції.

4. **Поміркуйте, чому промисловий переворот називають революцією.**

- Промисловий переворот називають революцією через те, що він спричинив кардинальні зміни у виробництві, технологіях, соціальній структурі та економічних відносинах. Це був перехід від ручної праці до машинного виробництва, що призвело до зростання промисловості, розвитку міст і змін у суспільстві.

5. **Схарактеризуйте ступінь розвитку індустріального суспільства в Наддніпрянській Україні в першій половині XIX ст.**

- У першій половині XIX століття Наддніпрянська Україна тільки розпочала індустріалізацію, і основні галузі промисловості були в зародковому стані. Сільське господарство домінувало, але з'являлися перші мануфактури, зростала цукрова промисловість, розвивалися рудники та текстильне виробництво. Транспортні мережі, зокрема залізничні, ще не були

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

розвинені, що стримувало економічний розвиток.

§ 4. Початок національного відродження в Наддніпрянській Україні

1. **Що було раніше?**

- **а)** Дипломатична місія В. Капніста відбулася раніше, ніж заснування Харківського університету. Місія Капніста мала місце у 1791 році, а Харківський університет був заснований у 1804 році.
- **б)** Заснування Харківського університету відбулося раніше, ніж існування Новгород-Сіверського патріотичного гуртка. Університет засновано у 1804 році, а гурток існував приблизно з 1812 року.

2. **Використовуючи карту, укажіть міста Наддніпрянської України, які очолювали рух за національно-культурне відродження.**

- Основними містами були Київ, Харків, Полтава, Одеса. Саме тут розвивалися культурні та освітні інституції, що сприяли національно-культурному відродженню.

3. **Розкрийте зміст поняття «академічний (науковий) етап національного відродження».**

- Академічний або науковий етап національного відродження характеризувався розвитком наукових досліджень української мови, історії, культури. У цей період з’являлися наукові

МАТЕМАТИКА-РОМА.ORG

праці та дослідження, засновані освітні та наукові установи, що поширювали знання про Україну.

4. **Поміркуйте, які події (процеси) впливали на формування національної свідомості українців.**

- Важливими подіями були заснування Харківського університету, діяльність просвітницьких гуртків, публікація творів українською мовою, наприклад, «Енеїда» Івана Котляревського, а також праці Михайла Максимовича та інших діячів, які досліджували українську культуру та історію.

5. **Яка із історичних постатей, на ваш погляд, посіла непреєсічне місце в національно-культурному процесі в Наддніпрянській Україні в першій половині XIX ст.? Свій вибір поясніть.**

- **М. Костомаров**: Він був не тільки істориком, але й активним громадським діячем, засновником Кирило-Мефодіївського братства, що мало вагомий вплив на розвиток національної свідомості українців.

6. **Яка з подій, на ваш погляд, мала непреєсічне значення в національно-культурному процесі в Наддніпрянській Україні в першій половині XIX ст.?**

- Заснування Харківського університету, адже він став центром освіти і науки, де формувалися ідеї національного

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

відродження, залучаючи молодь до вивчення української мови, літератури та історії.

§ 5. Суспільні рухи в першій половині XIX століття

1. **Хронологічна послідовність подій:**

- г) утворення масонської ложі «Любов до істини» (1818)
- б) початок селянського руху під проводом У. Кармалюка (1813-1835)
- а) повстання Чернігівського полку (1825)
- в) поразка польського повстання (1831)

2. **Терени, охоплені селянським рухом під проводом У. Кармалюка:**

- Рух під проводом Кармалюка охопив території Поділля, частини Київщини та Волині. З кожним роком кількість учасників повстання зростала, і цей рух мав значний вплив на соціальне життя цих територій.

3. **Події, пов'язані з іменами:**

- **В. Лукашевич** – заснування «Малоросійського товариства» у 1821 році.
- **Брати А. і П. Борисови** – активна участь у декабристському русі.
- **Імператор Микола I** – жорсткі репресії після декабристського повстання та впровадження реакційної політики в Російській імперії.

4. **Визначення поняття «інвентарна реформа»:**

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

- Інвентарна реформа – це реформа, яка стосувалася регулювання поміщицько-селянських відносин у Лівобережній Україні та деяких інших регіонах Російської імперії в середині XIX ст. Її метою було створення «інвентарів» – документів, які регулювали розміри селянських повинностей і мали обмежити свавілля поміщиків.

5. **Порівняльний аналіз масонського і декабристського рухів:**

- **Масонський рух:**
  - **Місце і час:** Російська імперія, зокрема Україна, починаючи з кінця XVIII ст.
  - **Учасники:** Дворяни, інтелігенція, представники середнього класу.
  - **Мета:** Моральне вдосконалення людини, поширення ідей рівності, братерства.
  - **Засоби:** Таємні зустрічі, створення лож, обговорення філософських ідей.
- **Декабристський рух:**
  - **Місце і час:** Російська імперія, зокрема Петербург і Україна, початок XIX ст.
  - **Учасники:** Військові офіцери, частина аристократії.
  - **Мета:** Повалення самодержавства, скасування кріпацтва, встановлення конституційного ладу.
  - **Засоби:** Збройне повстання, революційна діяльність, організація таємних товариств.

§ 6. Програмові документи Кирило-Мефодіївського братства

1. **Літопис подій 1820–1840-х років**:

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- **1820-ті роки** – Поширення національно-культурного відродження в Україні. В цей час зростає зацікавлення українською історією, літературою, культурою. Зокрема, у 1821 році засновано «Малоросійське товариство» В. Лукашевичем.
- **1825** – Повстання Чернігівського полку на Київщині, яке було частиною декабристського руху, спрямованого на повалення самодержавства та ліквідацію кріпацтва.
- **1830–1831** – Польське повстання, яке мало вплив і на українські землі. Багато учасників повстання прагнули до відновлення незалежної Речі Посполитої, що включала б українські території.
- **1840** – Публікація першого видання «Кобзаря» Тараса Шевченка, що стало початком нового етапу в українському національному відродженні, підвищивши національну свідомість українського народу.

Коментар щодо значущої події: Видання «Кобзаря» у 1840 році стало надзвичайно важливим, адже це була перша збірка поезії, яка викликала глибокий відгук серед українців. Вірші Шевченка стали символом боротьби за свободу, самобутність і права українців, підштовхуючи до відродження національної культури та ідентичності.

2. **Встановлення подій з історії козацтва за датами**:

- **1792 р.** – Заснування Чорноморського козацького війська на Кубані.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- **1806–1812 рр.** – Участь козаків у російсько-турецькій війні.
- **1828–1829 рр.** – Участь козацьких формувань у війні Російської імперії проти Османської імперії.
- **1832–1864 рр.** – Ліквідація автономії козацьких військових формувань та їх остаточне підпорядкування російській армії.
- **1860-ті роки** – Офіційне скасування козацьких військових формувань та перетворення їх у регулярні частини російської армії.

3. На цьому фрагменті історичної карти зображено період кінця XVIII – початку XIX століття, який відображає розподіл територій та приєднання українських земель до складу Російської імперії після поділів Речі Посполитої та російсько-турецьких війн.

Загальна характеристика відображених на карті історичних подій і процесів:

1. **Розподіли Речі Посполитої (1772, 1793, 1795)**: на карті видно межі нових адміністративних утворень, що з'явилися внаслідок поділів Речі Посполитої між Російською імперією, Пруссією та Австрією. Зокрема, Правобережна Україна стала частиною Російської імперії після другого та третього поділів.
2. **Російсько-турецькі війни**: показано південні території, зокрема Крим і землі вздовж Чорного моря, які приєднані до Російської імперії після перемоги над Османською імперією. У 1783 році Крим був

МАТЕМАТИКА.DOMA.ORG

анексований Росією, що значно змінило геополітичне становище регіону.

3. **Формування нових адміністративних одиниць**: карта відображає створення губерній у складі Російської імперії (наприклад, Київська, Чернігівська, Харківська губернії). Це було частиною інтеграції українських земель у російську адміністративну систему.
4. **Князівство Молдова та васальні землі**: на карті показано території на південно-західному кордоні, які перебували під впливом Османської імперії або васальних держав. Вони відігравали значну роль у торговельних і військових стосунках регіону.
5. **Заселення Півдня України**: на півдні України активно розвивалося заселення земель, які раніше були прикордонними. Тут з'являються нові міста, такі як Одеса, Миколаїв, які мали стати важливими портовими та торговельними центрами.

Таким чином, карта відображає процеси розширення кордонів Російської імперії на захід та південь, а також початок інтеграції українських територій у її політичну, адміністративну та економічну систему.

4. Розгляньте ілюстрацію. Кого на ній зображено? Хто із зазначених історичних осіб міг бути його однодумцем: Г. Полетика; Д. Бібіков; М. Гулак; Микола I; С. Муравйов-Апостол? Поясніть свій вибір.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

На ілюстрації зображений **Микола Костомаров** – відомий український історик, етнограф, письменник і громадський діяч. Він був одним з основоположників Кирило-Мефодіївського братства, яке виступало за національне відродження України та ідеї української автономії.

Серед зазначених історичних осіб найближчим до нього однодумцем міг бути **Микола Гулак**, який також був членом Кирило-Мефодіївського братства і поділяв ідеї Костомарова щодо відродження української нації, розвитку культури, просвіти та слов'янської єдності. Гулак був співзасновником братства та активно підтримував його ідеологію, що робить його близьким до Костомарова в ідейному плані.

Інші особи, зазначені в запитанні, мали різні погляди, і їхні інтереси не співпадали з ідеями Кирило-Мефодіївського братства, які поділяли Костомаров та Гулак.

5. Визначте, про кого йдеться в наведених цитатах.

А: «Одним із перших шанувальників і видавців української народної поезії був нащадок грузинських князів. 1819 р. він опублікував у Петербурзі книжку "Опыт собрания старинных малороссийских песен". У передмові підкреслювалося, що пісні віддзеркалюють геній і дух народу, чистоту й мораль, які притаманні "малоросам".»

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Ця цитата стосується **Миколи Цертелєва**. Цертелєв був одним із перших, хто почав записувати і видавати українські народні пісні. Його праця «Опыт собрания старинных малороссийских песен», видана у 1819 році, містила збірку народних українських пісень, і це стало важливим внеском у розвиток української культури та збереження народної творчості.

§ 7. Політика Австрійської імперії щодо українських земель наприкінці XVIII – у першій половині XIX століття

1. Співвіднесіть рік зі століттям. 1849 р.:

1. перша половина XIX ст.
1. друга половина XIX ст.
1. перша чверть XIX ст.
1. друга чверть XIX ст.
1. третя чверть XIX ст.
1. четверта чверть XIX ст.

Відповідь: 1849 рік належить до **першої половини XIX ст.**

2. З'ясуйте, де переважно проживало єврейське та вірменське населення на теренах західноукраїнських земель.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Співвіднесіть ці території із сучасним адміністративно-територіальним устроєм України.

Єврейське населення традиційно проживало в містах і містечках, таких як Львів, Тернопіль, Івано-Франківськ (Галичина), де вони займалися торгівлею та ремеслом. Вірменське населення також зосереджувалося у Львові, Кам'янці-Подільському, де вони активно займалися торгівлею. Сучасні адміністративні одиниці – Львівська, Тернопільська та Івано-Франківська області.

3. Йосип II, Л. Кобилянця. Хто ці історичні постаті? Які події в історії західноукраїнських земель пов'язані з їхніми іменами?

- **Йосип II** – імператор Австрії, який провів низку реформ, відомих як "йосифінські реформи". Вони стосувалися, зокрема, скасування панщини, що покращило становище селян у західноукраїнських землях.
- **Л. Кобилянця** – діяч, пов'язаний з культурним і національним життям українців у Західній Україні, який виступав за розвиток української літератури і мистецтва.

4. Дайте визначення понять: «дідич», «шварки».

- **Дідич** – великий землевласник, власник спадкових маєтків, що володів землею і підлеглими селянами.

MATEMATIKA-DOMA.ORG

- **Шварки** – натуральний оброк або плата, яку селяни були зобов'язані вносити своїм поміщикам.

5. Розкажіть про стан господарства західноукраїнських земель у складі Австрійської імперії, використовуючи слова та словосполучення: «сільське господарство», «купці», «цукроваріння», «екстенсивний характер», «тваринництво», «видобуток солі», «заготівля лісоматеріалів».

На західноукраїнських землях у складі Австрійської імперії господарство мало здебільшого екстенсивний характер. Сільське господарство базувалося на вирощуванні зернових культур і тваринництві. Також розвивалася промисловість, пов'язана з видобутком солі, лісозаготівлею, а цукроваріння ставало однією з перспективних галузей. Купці відігравали значну роль у розвитку місцевого ринку, забезпечуючи товарообмін.

6. Оцініть становище українців у складі Австрійської імперії.

Українці в Австрійській імперії перебували в підлеглому становищі. Вони мали обмежений доступ до політичних прав та економічних ресурсів. У той же час, порівняно з Російською імперією, в Австрійській імперії існувала більша свобода у сфері культури і релігії, що дало змогу українцям зберігати національну ідентичність та розвивати культуру.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

§ 8. Початок національного відродження на західноукраїнських землях

1. Що було раніше: утворення Товариства галицьких греко-католицьких священиків у Перемишлі чи «Руської трійці»?

Відповідь: Раніше було утворено **Товариство галицьких греко-католицьких священиків у Перемишлі**. «Руська трійця» була створена пізніше, але мала значний вплив на національно-культурне відродження в Галичині.

2. Використовуючи карту атласу, укажіть міста, що стали центрами національного руху Галичини. Чому саме з них починається відродження на західноукраїнських землях?

Міста: Львів, Перемишль, Станіслав (Івано-Франківськ).

Причина: Ці міста були центрами греко-католицької церкви та культурно-просвітницької діяльності. Греко-католицька церква, яка мала тісні зв'язки з українським населенням, активно підтримувала ідею збереження національної ідентичності, освіти та культури серед українців.

3. «Рушійною силою національно-визвольного руху на західноукраїнських землях стали священники греко-католицької церкви». Доберіть факти на підтвердження цієї тези.

Факти:

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- **Греко-католицька церква** була єдиною національною інституцією українців у Західній Україні, і її священники активно займалися просвітницькою діяльністю.
- **«Руська трійця»** – група діячів національного відродження (зокрема, Маркіян Шашкевич) була тісно пов’язана з греко-католицькою церквою і зробила великий внесок у розвиток української літератури та національної свідомості.
- Утворення **Товариства галицьких греко-католицьких священиків** сприяло згуртуванню інтелігенції та підтримці національної ідеї.
- **Видання та поширення української літератури** та просвітницьких матеріалів, що підтримувалися греко-католицькими священниками, сприяли підвищенню рівня національної свідомості серед населення.

§ 9. Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях під час революції 1848–1849 рр. в Австрійській імперії

1. Що було раніше: утворення Головної руської ради чи «Руської трійці»?

Відповідь: Раніше була утворена **«Руська трійця»**. Ця організація, заснована на початку 1830-х років, передувала утворенню Головної руської ради, яка була заснована в 1848 році під час революційних подій у Австрійській імперії.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

2. Яке місто західноукраїнських земель стало центром національного руху під час революційних подій в Австрійській імперії? Назвіть інституції, що були створені в цьому місті.

Відповідь: Центром національного руху стало **місто Львів**. У Львові було засновано **Головну руську раду** – першу українську політичну організацію, яка виступала за національні права українців. Також було засновано першу українську газету **«Зоря Галицька»**.

3. Г. Яхимович та І. Могильницький. Хто ці історичні особи? Які події історії українських земель пов'язані з їхніми іменами?

Відповідь:

- **Григорій Яхимович** – митрополит греко-католицької церкви, активний діяч національного руху в Галичині, один із засновників Головної руської ради.
- **Іван Могильницький** – видатний український просвітитель, релігійний і культурний діяч, автор граматики української мови, яка сприяла поширенню освіти серед українців.

4. Дайте визначення поняття «Головна руська рада».

Відповідь: Головна руська рада – перша українська політична організація в Галичині, заснована у Львові в 1848 році під час революційних подій в Австрійській імперії. Її

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

метою було захист національних прав українців, розвиток культури та освіти.

5. Оцініть національно-культурний розвиток на західноукраїнських землях у середині XIX ст.

Відповідь: У середині XIX століття західноукраїнські землі зазнали значного національно-культурного підйому. Завдяки діяльності Головної руської ради та підтримці греко-католицької церкви, розвивалися українська мова, культура і література. У цей час з'явилися перші українські друковані видання, театри, а також відбувалося посилення національної самосвідомості серед українського населення Галичини.

§ 10. «Русалка Дністровая» – перший західноукраїнський альманах народною мовою

1. Установіть послідовність подій.

Вірна послідовність:

- А: Початок діяльності гуртка «Руська трійця»
- Д: Утворення «Товариства галицьких греко-католицьких священиків» у Перемишлі
- Б: Вихід першого номера газети «Зоря Галицька»
- В: Утворення Головної руської ради
- Г: Вихід друком букваря О. Духновича

2. У переліку губерній Наддніпрянської України вкажіть ті, які безпосередньо

МАТЕМАТІКА-ДОМА.ORG

межували із західноукраїнськими землями.

Правильні відповіді:

- В: Волинська
- Г: Київська
- Д: Подільська

3. Назвіть історичного діяча.

Опис відповідає **Якову Головацькому** – поету, філологу, фольклористу, громадському діячу, який народився на Станіславщині (нині Івано-Франківська область). Він був одним з організаторів «Руської трійці», але після 1848 року перейшов на полонофільські позиції і пропагував ідею польсько-українського союзу під зверхністю Польщі.

4. Розгляньте ілюстрацію.

- **А. Кого на ній зображено?** На зображенні Маркіян Шашкевич – видатний український поет, громадський діяч, один із засновників гуртка «Руська трійця».
- **Б. Що пов'язує цю історичну особу з художником І. Трушем?** Іван Труш, як художник, цікавився і підтримував національне відродження України, а Маркіян Шашкевич був одним із його ідейних натхненників та символів цього відродження. Труш часто зображував культурних діячів, які боролися за українську самобутність.
- **В. Як ви вважаєте, хто з представників освіченої еліти Наддніпрянської України першої третини XIX ст. міг бути його**

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

однодумцем? Можливими однодумцями могли бути діячі, які підтримували ідею національного відродження та розвитку української культури, зокрема Іван Котляревський або Григорій Квітка-Основ'яненко.

5. Чи міг бути М. Лучкай:

- **А. Учасником декабристського руху?** – Ні, Лучкай не був учасником декабристського руху.
- **Б. Учасником «Руської трійці»?** – Ні, Лучкай не був учасником «Руської трійці».
- **В. Греко-католицьким священиком?** – Так, Михайло Лучкай був греко-католицьким священиком і відомим культурним діячем Закарпаття.

6. Яка із історичних осіб, на ваш погляд, відіграла непересічну роль у національно-культурному процесі на західноукраїнських землях першої третини XIX ст.? Свій вибір поясніть.

Моя відповідь – **Маркіян Шашкевич**. Він відіграв ключову роль у становленні української національної свідомості на західноукраїнських землях, створивши разом з однодумцями «Руську трійцю» та організувавши видання альманаху «Русалка Дністровая». Це видання стало першим українським друком на західних землях, що поширювало ідеї національного відродження та відстоювало культурну ідентичність українців.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

7. Національне відродження на українських землях розглядається як два напрями – ідентичні за змістом, одночасні за хронологічними межами, але розмежовані територіально. Доберіть факти, що розкривають зміст цього твердження.

Національне відродження на українських землях розвивалося як в Наддніпрянській Україні (під владою Російської імперії), так і на західноукраїнських землях (під владою Австрійської імперії). Хоча ці процеси відбувалися майже одночасно, вони мали деякі відмінності через політичні, культурні та релігійні особливості обох регіонів. Наприклад, в Наддніпрянській Україні національне відродження тісно пов'язане з діяльністю Кирило-Мефодіївського братства, тоді як на західних землях ключову роль відіграло Товариство галицьких греко-католицьких священиків і «Руська трійця». В обох випадках українські діячі намагалися підвищити національну свідомість українців, зберегти мову та культуру, але діяли в різних імперіях з різними умовами і можливостями.

8. Визначте основні ознаки першого етапу національно-культурного відродження на західноукраїнських землях.

Основними ознаками першого етапу національно-культурного відродження на західноукраїнських землях були:

- Створення культурно-просвітницьких товариств, таких як «Руська трійця»;

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Початок видавництва українських текстів та літератури, зокрема альманаху «Русалка Дністровая»;
- Активна підтримка греко-католицької церкви, яка сприяла збереженню української мови і культури;
- Поява національної інтелігенції, яка усвідомлювала необхідність підвищення рівня освіти серед українців;
- Формування ідей національної єдності та збереження української ідентичності.

9. Історичні події та процеси.

Назвіть твердження, з якими ви згодні. Чи актуальними є висновки Я. Головацького?

Висновки Я. Головацького в багатьох аспектах є актуальними навіть сьогодні. Він наголошує на важливості єдності і організаційної співпраці, на необхідності моральної сили та самосвідомості для успішного розвитку національної ідентичності. Багато з цих питань залишаються важливими для сучасного українського суспільства, особливо в контексті єдності та збереження національної ідентичності в умовах глобалізації та зовнішніх викликів.

§ 11. Розвиток освіти і науки

1. **Встановіть послідовність подій:**

- а) відкриття Харківського університету – 1805 р.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- б) заснування Нікітського ботанічного саду – 1812 р.
- в) заснування Товариства київських лікарів – 1840 р.
- г) відкриття Київського університету св. Володимира – 1834 р.

Отже, правильна послідовність: а, б, г, в.

2. **Окресліть центри розвитку освіти на Закарпатті та Буковині.**

На Закарпатті освіта розвивалася в таких центрах, як Ужгород та Мукачево, де діяли греко-католицькі навчальні заклади. На Буковині значним освітнім центром був Чернівці, де згодом заснували Чернівецький університет (1875 р.), який став важливим закладом для розвитку освіти та науки.

3. **Поясніть значення понять: «гімназія», «університет».**

- **Гімназія** – це середній навчальний заклад, де надавали ґрунтовну освіту з основ наук, включаючи гуманітарні, природничі та математичні предмети. Гімназії готували учнів до вступу в університети.
- **Університет** – вищий навчальний заклад, де студенти отримували поглиблені знання у вибраних спеціальностях. Університети також займалися науковими дослідженнями і мали факультети різних напрямів: гуманітарних, природничих, медичних тощо.

4. **Чому освіта мала становий характер?**

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

У першій половині XIX ст. освіта була привілеєм вищих соціальних станів – дворянства, духовенства та багатих купців. Селянські діти рідко отримували доступ до якісної освіти, оскільки навчання в гімназіях і університетах вимагало фінансових можливостей, а також зв'язків і привілеїв, притаманних вищим станам.

5. **Оцініть розвиток науки в першій половині XIX ст.**

У першій половині XIX ст. наука в Україні почала інтенсивно розвиватися, особливо у сфері природничих і гуманітарних наук. Було створено наукові товариства, університети (Харківський, Київський), ботанічні сади (Нікітський), що сприяло розвитку біології, медицини, історії, мовознавства. Важливу роль відігравали вчені, такі як Михайло Максимович і Микола Костомаров, які зробили значний внесок у розвиток історичних і філологічних досліджень.

§ 12. Розвиток української літератури

1. **Схарактеризуйте літературний процес першої половини XIX ст.**

Літературний процес першої половини XIX ст. в Україні був спрямований на відродження національної культури та утвердження української ідентичності. Основні теми – це життя народу, історія України, соціальна несправедливість і

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

боротьба за свободу. У цей період українська література почала набувати нових рис, з'явились твори, що порушували проблеми соціальної нерівності, критики кріпосництва та оспівування народного життя. Найяскравішими представниками були Іван Котляревський, Тарас Шевченко, Пантелеймон Куліш.

2. **Назвіть найбільш відомі твори українських літераторів першої половини XIX ст. Які з них ви читали?**

   Найбільш відомими творами є:

- Іван Котляревський – «Енеїда», «Наталка Полтавка»
- Тарас Шевченко – «Кобзар», «Гайдамаки»
- Пантелеймон Куліш – «Чорна рада»
- Григорій Квітка-Основ'яненко – «Маруся», «Сердешна Оксана»

   Примітка: Назвіть, якщо особисто читали будь-який із цих творів, і поділіться враженнями.

3. **Як ви вважаєте, чому саме Т. Шевченко посідає виняткове місце в культурі українського народу?**

   Тарас Шевченко став символом національної боротьби, виразником прагнень і болю українського народу. У своїх творах він відкрито критикував кріпацтво, національний гніт і соціальну несправедливість. Його поезія стала джерелом натхнення для багатьох поколінь, а сам Шевченко став національним пророком,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ОРГ

чия творчість заклала фундамент української літератури і самоусвідомлення нації.

4. **Які сторони життя українського народу відображені у творах М. Гоголя? Чи згодні ви з авторським баченням цих подій?**

Микола Гоголь у своїх творах, таких як «Тарас Бульба» та «Вечори на хуторі біля Диканьки», показує різні аспекти українського життя, зокрема героїчну боротьбу козаків, народні традиції та повсякденне життя. Його твори сповнені любові до українського фольклору та гумору. Однак Гоголь також часто зображує українців у сатиричному світлі, що викликало дискусії серед читачів. Залежно від поглядів, можна погодитися або не погодитися з таким баченням.

5. **Висловте своє ставлення до творчості І. Котляревського.**

Іван Котляревський започаткував нову українську літературу своїм твором «Енеїда», написаним живою народною мовою. Його твори демонструють глибоку любов до простих людей, їхньої культури та звичаїв. «Наталка Полтавка» також є важливим твором, який показує побут і моральні цінності українського народу. Котляревський став основоположником нової української літератури, яка зміцнила національну самосвідомість.

§ 13. Мистецькі процеси першої половини XIX століття

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

1. **Розкажіть про розвиток музичної культури на українських землях у першій половині XIX ст.**

   У першій половині XIX ст. музична культура в Україні розвивалася під значним впливом народних традицій. Зростає інтерес до народної музики, пісень, танців та інструментальної творчості. Відомими композиторами того часу були Артем Ведель, Максим Березовський і Дмитро Бортнянський, які поєднували українські народні мотиви з елементами європейської класичної музики. В цей період також розвивалося церковне хорове мистецтво, що зберігало унікальні елементи української духовної музики.

2. **Складіть план доповіді «Архітектура та живопис у першій половині XIX ст.»**

   План доповіді:

1. Вступ. Соціально-економічні умови розвитку архітектури та живопису в Україні першої половини XIX ст.
2. Архітектура:
   - Основні стилі (класицизм, пізній барокко).
   - Вплив європейських архітектурних тенденцій.
   - Відомі архітектори та їхні проекти (Андрій Меленський та ін.).
3. Живопис:
   - Вплив народного мистецтва на живопис.
   - Творчість Василя Тропініна та інших художників.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

- Поява жанрового живопису та портретної творчості.

4. Висновок. Значення архітектури та живопису в культурному розвитку України.

3. **Які події в розвитку архітектури пов'язані з іменем А. Меленського?**

Андрій Меленський був головним архітектором Києва, який вніс значний вклад у розвиток міської архітектури. За його проєктами були побудовані Контрактовий будинок, багато адміністративних будівель та храмів. Меленський також відповідав за перебудову деяких старих споруд і розвиток міської інфраструктури в Києві.

4. **Що об'єднує У. Кармелюка і В. Тропініна?**

Устим Кармалюк і Василь Тропінін обидва були пов’язані з образом українського народу в першій половині XIX ст. Кармалюк, як народний герой, відомий своїми повстаннями проти гноблення, став символом боротьби за справедливість. Тропінін, у свою чергу, у своїх портретах відобразив образи звичайних українців, показуючи їхню душевну глибину та національні особливості.

5. **«Початковий етап становлення українського театру пов'язаний з домашніми театрами великих землевласників». Доберіть факти, що підтверджують цю тезу.**

У першій половині XIX ст. український театр ще не був організованим як громадська

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

інституція. Театральні вистави часто проводилися у маєтках великих землевласників, де були створені домашні театри. У таких театрах українські актори та драматурги отримували можливість працювати та розвивати свою творчість.

§ 15. Наш край наприкінці XVIII – у першій половині XIX століття

тематичне оцінювання

1. Установіть послідовність подій.

1. **Видання «Енеїди» І. Котляревського** (В) – 1798 рік.
2. **Заснування науково-дослідного інституту «Оссолінеум»** (Б) – 1817 рік.
3. **Відкриття професійного театру в Полтаві** (Д) – 1818 рік.
4. **Поява Філармонічного товариства в Одесі** (Г) – 1839 рік.
5. **Відкриття в Чернігові першого в Наддніпрянській Україні ремісничого училища** (А) – 1840-і роки.

Подія з найбільшим впливом на розвиток культури першої половини XIX ст.:

На мою думку, **видання «Енеїди» І. Котляревського** мало найбільший вплив на розвиток культури першої половини XIX століття. Це була перша поема, написана живою українською мовою, що започаткувала нову епоху в українській літературі. «Енеїда» не лише мала велику популярність, але й стала основою для розвитку української літературної мови та

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

надихнула багатьох українських письменників і поетів.

2. Розгляньте ілюстрації. Визначте зображені історичні пам’ятки.

1. **А** – Успенський собор та дзвіниця (Харків, Україна). Це частина комплексу Успенського собору, побудованого в стилі класицизму з елементами бароко.
2. **Б** – Палац Потоцьких (Львів, Україна). Побудований у стилі бароко, палац належав відомому польському роду Потоцьких і є важливим зразком барокової архітектури.
3. **В** – Будівля Київського університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна). Ця будівля, зведена в класичному стилі, є одним із символів Києва та важливим освітнім і культурним центром.

Загальна характеристика розвитку архітектури в першій половині XIX ст.:

Архітектура першої половини XIX століття в Україні характеризувалася розвитком класицизму, який став основним стилем для більшості громадських і адміністративних споруд. Будівлі цього періоду відрізняються строгою симетрією, простотою форм, колонадою та портиками. Окрім класицизму, зберігався і бароковий стиль, особливо у західноукраїнських містах, таких як Львів, де було багато палаців і церков, побудованих у бароковій манері.

Інтенсивний розвиток міст і піднесення освітніх закладів стимулювали будівництво

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

нових архітектурних пам’яток, таких як університети, громадські будівлі й культурні центри, що відображало прагнення до розвитку науки і культури.

3. Чи міг бути Т. Шевченко:

- **А Учасником «Руської трійці»** – Ні, Т. Шевченко не був учасником «Руської трійці», оскільки цей гурток був заснований у Галичині, тоді як Шевченко був пов'язаний переважно з Наддніпрянщиною.
- **Б Сучасником М. Остроградського** – Так, Шевченко був сучасником видатного математика Михайла Остроградського, обидва діяли в першій половині XIX століття.
- **В Автором твору «Гайдамаки»** – Так, Т. Шевченко є автором поеми «Гайдамаки», яка описує національно-визвольні повстання українського народу.

4. Факти про В. Каразіна, М. Максимовича, Т. Осиповського:

- **А Професор Харківського університету** – В. Каразін, один із засновників Харківського університету, також був його активним професором.
- **Б Автор віршованих перекладів «Слова о полку Ігоревім»** – М. Максимович, який відомий своїми працями з фольклористики та української літератури.
- **В Автор праці «Курс математики»** – Т. Осиповський, видатний математик, відомий своєю працею «Курс математики».

МАТЕМІКА.DOMA.ORG

- **Г Засновник Філотехнічного товариства** – В. Каразін, який заснував Філотехнічне товариство, спрямоване на розвиток науки і техніки.
- **Д Один з основоположників вітчизняної ботаніки та фольклористики** – М. Максимович, який зробив значний внесок у ботаніку і збирання українського фольклору.

5. Назвіть ім'я історичного діяча:

- **А За його проектами було побудовано в Києві пам'ятник на честь магдебурзького права (1802), перший у місті театр на Хрещатику.** – Це стосується архітектора Андрія Меленського, який був відомий своїми архітектурними проєктами в Києві.
- **Б Митець, який до 47-річного віку був кріпаком. Працював у маєтку на Поділлі архітектором, художником, учителем малювання. Створив полотна «Портрет українця», «Дівчина з Поділля».** – Це стосується Василя Тропініна, який був талановитим художником і значну частину свого життя був у кріпацтві.

6. Розгляньте ілюстрації та дайте відповіді на запитання.

А. На ілюстрації зображено будівлю Київського університету (сучасний Київський національний університет імені Тараса Шевченка).

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Б. Університет був заснований у 1834 році.

В. Першим ректором університету був Михайло Максимович, який також є на фото праворуч.

Г. Автором проекту будівлі був архітектор Вікентій Беретті, який розробив проект у стилі класицизму.

7. Яка з історичних постатей, на вашу думку, відіграла неперecічну роль у культурному процесі на українських землях першої половини XIX ст.?

На мою думку, **Іван Котляревський** відіграв надзвичайно важливу роль у культурному процесі на українських землях першої половини XIX століття. Його поема **«Енеїда»**, написана живою народною українською мовою, стала першим значним твором, що заклав основу сучасної української літератури. Котляревський не лише оживив українську мову як мову літератури, але й продемонстрував її багатство, гумор та здатність виражати національну ідентичність.

«Енеїда» була більше, ніж просто перекладом античного сюжету. Вона була сатирою на тогочасне суспільство, в якій він показав українців як сильних, веселих і винахідливих людей. Таким чином, Котляревський підкреслив самобутність української культури, зробивши великий внесок у формування національної свідомості. Він також відродив інтерес до

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

українських традицій і народних мотивів, що стало важливим етапом для розвитку національного руху.

Крім того, своєю театральною діяльністю (зокрема, п'єсою **«Наталка Полтавка»**) Котляревський заклав основу українського професійного театру, що сприяло поширенню української мови та культури серед ширшого населення.

8. Основні ознаки понять:

- **Парафіяльна школа**: початкова школа при церкві, де навчалися основам грамоти, релігії.
- **Семінарія**: навчальний заклад для підготовки священнослужителів.
- **Ліцей**: середній або вищий навчальний заклад, орієнтований на гуманітарну чи наукову освіту.

Навчальні заклади системи середньої освіти в першій половині XIX ст.: гімназії, семінарії, ліцеї.

9. Діти дворян, духовенства та міщан могли здобувати освіту в різних навчальних закладах.

У західноукраїнських землях існували парафіяльні школи, гімназії та семінарії, а також навчальні заклади під впливом австрійської освіти.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

У Наддніпрянській Україні освіта була представлена парафіяльними школами, духовними семінаріями та гімназіями.

10. **Оцінка розвитку історичної науки**: У першій половині XIX століття розвиток історичної науки в Україні полягав у формуванні національної свідомості через історичні дослідження. Постають науковці, як Микола Костомаров, які роблять значний внесок у популяризацію української історії та культури.
11. **Важлива подія**: Наприклад, вихід «Енеїди» Івана Котляревського вважається культурним проривом, оскільки заклав основи нової української літератури, що відображала український народний дух.
12. **Сутність змін у культурі**: У першій половині XIX ст. українська культура зазнала значних змін, розвиваються література, театральне мистецтво, а також історична наука, що сприяло пробудженню національної самосвідомості українців.

§ 16. Українське питання в контексті міжнародних відносин другої половини XIX століття

1. Раніше відбулася **Київська козаччина** (1855 рік) порівняно з початком Кримської війни, яка почалася в 1853 році. Це було масове повстання, яке відбулося під впливом війни, але офіційно початок війни був раніше.
2. Історична подія **"Похід у Таврію за волею"** пов'язана з територією Таврії (Криму). Це

MATEMATIKA-DOMA.ORG

був рух селян, які шукали свободу і землю в цьому регіоні під час та після Кримської війни.

3. **Оттоманське козацьке військо** – це формування, створене в Османській імперії, до складу якого входили українські козаки та інші добровольці, які служили під османським прапором, часто воюючи проти Російської імперії.
4. **Михайло Чайковський** (пізніше відомий як Садик-паша) був українським діячем, який служив Османській імперії і організував польсько-українське козацьке військо під османським командуванням для боротьби з Російською імперією.
5. Українці брали активну участь у Кримській війні як частина армії Російської імперії. Багато українців служили в піхоті, артилерії та інших військових підрозділах, зокрема під час захисту Севастополя. Вони зазнали великих втрат і виявили відвагу, що стало частиною історичної пам'яті про їхню участь у війні.

§ 17. Ліквідація кріпацтва та реформи 1860–1870-х років

1. **Що було раніше:**
   - а) проведення аграрної чи судової реформи: **раніше відбулася аграрна реформа (1861 рік)**, а судова реформа була проведена у 1864 році.
   - б) проведення міської реформи чи земської: **спочатку відбулася земська реформа (1864**

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

рік), а міська реформа була запроваджена у 1870 році.

2. **1864 рік. Яке це століття; його половина; чверть; третина?**
   - 1864 рік відноситься до **XIX століття, це друга половина століття, третя чверть**.
3. **Порівняйте адміністративний та військовий поділ території Наддніпрянської України. Що в них спільного?**
   - Адміністративний і військовий поділ території Наддніпрянської України часто збігалися, оскільки обидва поділи були підконтрольні імперському центру та мали на меті централізований контроль над регіонами. Це дозволяло Російській імперії ефективно управляти територіями та здійснювати контроль за населенням через військові гарнізони та чиновників.
4. **Дайте визначення поняття «реформа». Яку роль у житті суспільства відіграють реформи?**
   - **Реформа** – це процес змін та перетворень, які здійснюються з метою поліпшення певної сфери суспільного життя, модернізації та адаптації до нових умов. Реформи відіграють важливу роль у суспільстві, сприяючи прогресу, поліпшенню соціально-економічного стану, забезпеченню прав і свобод громадян, а також сприяють стабільності та розвитку держави.
5. **Доберіть факти, які свідчать про те, що реформи 1860–1870-х років – це компроміс російського самодержавства із суспільством.**

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- **Скасування кріпацтва (1861 р.)** стало першим значним кроком у напрямку до соціальних змін, що було реакцією на тиск із боку суспільства, зокрема на масові селянські заворушення.
- **Судова реформа (1864 р.)** створила відкриті та незалежні суди, які, попри нагляд з боку влади, мали об'єктивнішу систему судочинства, що також вимагалося суспільством.
- **Земська реформа (1864 р.)** дала можливість місцевим громадам мати органи самоврядування, які могли вирішувати місцеві питання, що є прикладом того, як влада пішла на поступки для задоволення потреб місцевих спільнот.
- **Військова реформа (1874 р.)** ввела загальну військову повинність, що замінило рекрутську систему і забезпечило справедливіші умови для всіх верств населення.

Ці реформи показують прагнення самодержавства частково задовольнити суспільні вимоги та уникнути революційних настроїв.

§ 18. Особливості модернізації сільського господарства

1. **1866 рік. Яке це століття; його половина; чверть?**

- 1866 рік відноситься до **XIX століття**, це **друга половина століття** і **третя чверть**.

МАТЕМАТИКА.ДОМА.ORG

2. **Схарактеризуйте розвиток сільського господарства в пореформений період.**

- У пореформений період, після скасування кріпацтва в 1861 році, сільське господарство зазнало значних змін. Основними характеристиками стали:
  - Перехід селян до відробіткової системи, коли вони орендували землю у поміщиків за виконання певної роботи.
  - Розвиток товарного господарства, коли сільськогосподарська продукція почала вироблятися не лише для власного споживання, але й для продажу.
  - Зростання спеціалізації регіонів, де одні області спеціалізувалися на зернових культурах, інші на тваринництві.
  - Поява заможних селянських господарств, які використовували найману працю.

3. **Назвіть основні ознаки поняття «міграція».**

- Міграція включає:
  - Переміщення людей з одного місця в інше, яке може бути тимчасовим або постійним.
  - Причини міграції можуть бути економічними, соціальними, політичними або екологічними.
  - Розрізняють внутрішню (в межах країни) та зовнішню (за межі країни) міграцію.

4. **Хто такі «сезонники»?**

- Сезонники – це працівники, які тимчасово переїжджають в інші регіони для виконання сезонних робіт, зазвичай у сфері сільського

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

господарства або будівництва, і повертаються додому після завершення робочого періоду.

5. **Назвіть основні напрямки переселення українського селянства у другій половині XIX ст.**

- У другій половині XIX століття українські селяни переважно переселялися:
  - На східні території Російської імперії (Поволжя, Сибір, Далекий Схід).
  - До степових регіонів Півдня України, зокрема в Херсонську, Катеринославську губернії.
  - Частина українців емігрувала в пошуках кращого життя за кордон, особливо до США, Канади, Бразилії та Аргентини.

§ 19. Особливості модернізації промисловості

3. **Дайте визначення понять: «індустріалізація», «фабрика».**

- **Індустріалізація** – це процес переходу від аграрного типу економіки до промислового, при якому зростає кількість промислових підприємств, підвищується рівень виробництва, впроваджуються нові технології, а населення активно переміщується з сільських районів у міста. Основною метою індустріалізації є створення потужного промислового сектору для забезпечення економічного зростання країни.

MATEMATIKA-DOMA.ORG

- **Фабрика** – це велике промислове підприємство, де в організованих умовах працює велика кількість робітників, що використовують машини та механізми для масового виробництва товарів.

4. **Поясніть, чому розвиток промисловості та розвиток транспорту взаємопов'язані між собою.**

- Розвиток промисловості потребує ефективного транспорту для доставки сировини на виробництво та перевезення готової продукції до ринків збуту. Зі збільшенням обсягів виробництва зростає необхідність у швидкому та дешевому транспорті, що стимулює розвиток залізничного, річкового та морського транспорту. Транспорт, у свою чергу, сприяє розширенню ринків і доступу до віддалених ресурсів, що позитивно впливає на промислове зростання.

6. **Оцініть зміни, що відбулися в пореформений час у Наддніпрянській Україні.**

- Пореформений час у Наддніпрянській Україні характеризувався значними змінами в економічному, соціальному та культурному житті:
  - **Економічні зміни:** Скасування кріпацтва в 1861 році дозволило розвитку капіталістичних відносин у сільському господарстві та промисловості. З'явилися великі підприємства, почала розвиватися торгівля.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- **Соціальні зміни:** З’явився новий клас найманих працівників, багато селян переселилися в міста у пошуках роботи, що сприяло зростанню міського населення.
- **Культурні зміни:** Відкривалися нові навчальні заклади, розвивалася преса, зростала національна свідомість.

§ 20. Суспільно-політичний рух в Україні у другій половині XIX століття

1. **Що відбулося раніше:** утворення Братства тарасівців відбулося у 1891 році, а оголошення Валуєвського циркуляра – у 1863 році. Отже, раніше відбулося **оголошення Валуєвського циркуляра**.
2. **Перші громади в Наддніпрянській Україні** з'явилися у великих містах, таких як Полтава, Одеса, Харків, Київ, Херсон, Чернігів. Ці міста стали осередками громадівського руху, оскільки в них концентрувалася інтелігенція, діяли навчальні та культурні заклади, розвивалося промислове і соціальне життя, що створювало умови для зародження національно-культурного і суспільно-політичного руху.
3. **Громадівський рух** – це український національний рух другої половини XIX ст., метою якого було відродження української мови, культури, освіти і підвищення національної свідомості. Основою цього руху стали громади – об'єднання інтелігенції, що прагнули зберегти національну ідентичність через культурну і просвітницьку діяльність.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

4. **В. Антонович і О. Вересай** були сучасниками і представниками українського культурного відродження. Антонович був істориком та археологом, який зробив значний внесок у дослідження історії України, а Вересай був кобзарем, носієм традиційного українського музичного мистецтва, що символізувало українську культуру і національну спадщину. Їх об'єднує прагнення зберегти українську культуру і пробудити національну свідомість.
5. **І. Гаспринський** народився в 1851 році. Це XIX століття, його друга половина, третя чверть.

§ 21. Вплив процесів модернізації на суспільне життя українців

1. **Складові соціальної структури українського суспільства другої половини XIX ст.:**

- **Селяни** – становили більшість населення і залишалися основною соціальною групою.
- **Робітники** – зростаючий клас через розвиток промисловості та урбанізацію.
- **Інтелігенція** – культурна еліта, яка відігравала важливу роль у національному і соціальному відродженні.
- **Дворянство** – хоч і зменшило своє значення, все ще залишалося важливою групою.
- **Купецтво і буржуазія** – почали формуватися внаслідок зростання торгівлі та капіталістичних відносин.

МАТЕМАТИКА.DOMA.ORG

2. **Процес розшарування селянства в пореформений період** відбувався через скасування кріпосного права і земельні реформи. Селяни отримали особисту свободу, але мусили викупляти землю, що призвело до зростання економічної нерівності: заможніші селяни збільшили свої земельні наділи, а бідні втрачали землю і перетворювалися на наймитів чи робітників у містах.
3. **Робітничий рух** – це організована боротьба робітників за покращення умов праці, зростання заробітної плати, скорочення робочого дня та інші соціальні і політичні права. Він виник у відповідь на важкі умови праці в промислових центрах і став основою соціалістичного і соціал-демократичного рухів.
4. **Роль інтелігенції в робітничому та соціал-демократичному рухах в Україні** полягала в активній підтримці робітників, формуванні їх політичної свідомості і організації протестних дій. Інтелігенція поширювала ідеї соціальної справедливості, демократичних прав і національного відродження, підтримувала соціалістичні ідеї, публікувала праці, що піднімали питання робітничих прав, і залучала робітників до участі в політичній діяльності.

§ 22. Культурницький етап національного відродження на українських землях у складі Російської імперії: суспільні виклики

ТЕМАТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Історичний час

1. **Установіть послідовність подій:**
   - В Скасування кріпосного права (1861 р.)
   - Б Проведення земської реформи (1864 р.)
   - А Проведення фінансової реформи (1860-ті рр.)
   - Г Здійснення змін у галузі цензури (1865 р.)
   - Д Проведення фінансової реформи

Історичний простір

2. **Назвіть регіони Російської імперії, до яких масово переселялися українці:**
   - Кубань
   - Південна Бессарабія
   - Поволжя
   - Далекий Схід
   - Середня Азія

Історична постать

3. **Місце М. Драгоманова в національному русі:**
   - Оцінки М. Драгоманова в національному русі різноманітні. Михайло Грушевський бачив у ньому людину, яка наполегливо працювала для національного відродження, але одночасно піддавала критиці радикалізм Драгоманова. Він вважав Драгоманова носієм ідей соціального прогресу. Ідеї Драгоманова вплинули на молоде покоління, сприяли розвитку соціалістичного руху та демократичних ідеалів.
4. **Учений В. Антонович і композитор М. Лисенко – представники однієї епохи:**

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Антонович і Лисенко представляють покоління інтелігенції другої половини XIX ст., яке активно працювало над збереженням та розвитком української культури. Їх об'єднувало прагнення до національного відродження, пошук шляхів для збереження української ідентичності через науку та культуру.

5. **Роль І. Гаспринського у національно-культурному відродженні кримських татар:**

- Ісмаїл Гаспринський був ключовою постаттю в культурному і освітньому відродженні кримськотатарського народу. Його діяльність спрямована на поширення освіти, друк книг та газети "Терджиман", де він просував ідеї єдності та прогресу, створюючи основу для культурного самозбереження і розвитку кримських татар.

Історичні поняття і терміни

6. **Приклади до поняття "громадівський рух":**

- Одним із прикладів є діяльність Київської громади, яка об'єднувала інтелігенцію для поширення освіти та культури.
- Харківська громада також активно підтримувала видавництво українських книг і підручників.
- Організація вечорниць та інших просвітницьких заходів також є прикладом активності громадівців, спрямованої на підтримку української ідентичності.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Історичні події та процеси

7. **Оцінка діяльності громад у процесі національно-культурного відродження на українських землях:** Громади мали велике значення у розвитку українського національного руху, особливо в умовах обмежень з боку Російської імперії. Вони активно займалися просвітницькою діяльністю, організовували видавництво книг, журналів та підручників українською мовою. Члени громад підтримували ідею самобутності української культури, розвитку рідної мови та історії. Ця діяльність допомагала зберегти національну ідентичність українців, виховувала нове покоління свідомих громадян, що зробило великий внесок у становлення національної свідомості.
8. **Поняття космополітизму та націоналізму "Тарасівців":** "Тарасівці" розглядали себе як космополітів у значенні відкритості до світової культури та історії. Водночас вони вважали, що справжній розвиток може відбуватися тільки на національній основі. Внесок народу в загальнолюдський поступ, на їхню думку, можливий лише через збереження власної культурної та історичної самобутності. Їхня ідея полягала в тому, що українська культура може процвітати тільки на власних коренях, не заперечуючи загальносвітові цінності, а навпаки, доповнюючи їх. Вони виступали проти асиміляції, вважаючи, що національна ідентичність є фундаментом для культурного розвитку.

MATEMA.DOMA.ORG

9. **Розвиток промисловості і зміни у соціальній структурі суспільства:** Промисловий розвиток на українських землях у XIX столітті призвів до виникнення нових соціальних груп – промислових робітників та буржуазії. Це зруйнувало традиційні соціальні зв'язки і призвело до змін у суспільній структурі. З одного боку, розширення виробництва сприяло зростанню міст та посиленню урбанізації, з іншого – призвело до соціальних конфліктів між робітниками та підприємцями. Робітничий клас почав організовуватися, що стало основою для майбутніх робітничих рухів та соціалістичних ідей.
10. **Програма "класового миру":** У другій половині XIX століття ідея "класового миру" могла передбачати співпрацю між різними соціальними групами для досягнення загального блага. Основні положення такої програми могли включати:

- Рівність прав і можливостей для всіх громадян незалежно від їхнього соціального стану.
- Захист прав робітників, включаючи безпечні умови праці та адекватну оплату.
- Розвиток освіти та доступ до культурних ресурсів для всіх соціальних верств.
- Спільна відповідальність підприємців та робітників за стабільний розвиток економіки і добробут суспільства.

11. **Риси українства за уривком з твору К. Мальт-Брюна та їх пояснення:** У тексті

MATEMATIKA-DOMA.ORG

підкреслено ощадливість, охайність, освіту та міцність українських селян. Відмінності в архітектурі та поведінці (наприклад, відмова від носіння лаптів, як у Москві) свідчать про культуру, що орієнтується на господарську стабільність, турботу про власність і прагнення до освіти. Це можна пояснити історичними обставинами, зокрема впливом Київської Русі та пізнішими західними впливами, які спонукали до розвитку національної самосвідомості та збереження культурної ідентичності.

12. **Зв'язок між Кримською війною, маніфестом (1855) і «Київською козаччиною»:** Після Кримської війни, що підкреслила слабкість Російської імперії, маніфест про створення Київського козачого формування був спробою зміцнити оборону південних рубежів та підвищити патріотичний дух серед українців. «Київська козаччина» у цьому контексті була спробою надати українцям більше військової ролі у захисті імперії.

13. **Причини та наслідки подій:**

- **Емський указ:** Причиною указу була загроза українського національного відродження для Російської імперії. Наслідками стали обмеження української мови у культурі, літературі та освіті.
- **Польське повстання (1863–1864 рр.):** Повстання виникло через бажання поляків відновити свою незалежність. Наслідками для українців стали посилення репресій і русифікаційна політика в українських губерніях.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- **Зародження робітничого руху:** Причиною стало погіршення умов праці та соціальні проблеми, наслідком було посилення організації робітників та виникнення профспілок.

14. **Наслідки реформ 1860–1870-х років для українських земель:** Реформи, зокрема скасування кріпацтва, призвели до економічних змін: зросла кількість вільних селян, що сприяло розвитку аграрного сектору. Однак через обмеження прав і недостатність землі серед селян виникли соціальні проблеми. Реформи також стимулювали індустріалізацію, що призвело до зростання міст і робітничого класу на українських землях, але водночас посилили соціальну нерівність.

§ 23. Особливості соціально-економічного розвитку західноукраїнських земель у другій половині XIX століття

1. Що було раніше: аграрна реформа в Російській чи Австрійській імперії?

Аграрна реформа в Австрійській імперії відбулася раніше, ніж в Російській.

Австрійська імперія: Скасування кріпацтва в Австрійській імперії відбулося в 1848 році під час революційних подій. Це було частиною більш широких реформ, спрямованих на модернізацію та покращення соціально-економічних умов у країні.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Російська імперія: У Російській імперії аграрна реформа, яка скасувала кріпацтво, була проведена лише в 1861 році за указом Олександра II. Ця реформа стала відповіддю на соціальну напругу та необхідність модернізації країни.

Отже, аграрна реформа в Австрійській імперії відбулася на 13 років раніше, ніж у Російській імперії.

3. Основні ознаки понять:

- **Трудова еміграція** – це переселення людей в інші країни з метою знайти роботу та поліпшити економічне становище. Основними ознаками є тимчасовий або постійний переїзд на заробітки, низький рівень соціального забезпечення на батьківщині та бажання покращити рівень життя.
- **Кооперативний рух** – це об'єднання осіб для спільної економічної діяльності, яке базується на принципах самоуправління та взаємодопомоги. Основними ознаками є колективна власність, демократичне управління та орієнтація на підтримку членів кооперативу.

4. Риси характеру переселенців, які допомагають досягти успіху:

- Наполегливість і працьовитість
- Адаптивність до нових умов
- Прагнення до навчання і здобуття нових навичок
- Готовність працювати на новому місці

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Співпраця і взаємодопомога з іншими переселенцями

5. С. Олесницький і В. Нагірний були активними діячами кооперативного руху на західноукраїнських землях. С. Олесницький займався розвитком просвітницької діяльності та кооперації, спрямованої на економічне піднесення українців. В. Нагірний відомий як засновник багатьох кооперативних товариств і прагнув поліпшити економічний стан українського населення через розвиток кооперації. Обидва діячі сприяли економічному та соціальному розвитку українців, тому їх можна вважати однодумцями.

§ 24. Основні течії суспільно-політичного руху на західноукраїнських землях другої половини XIX століття

1. Відмінність між народовцями та москвофілами:

- **Народовці** підтримували розвиток української мови, культури та літератури на західноукраїнських землях. Вони орієнтувалися на ідеї національної ідентичності та культурної самобутності українців, зокрема, підтримували зв'язки з культурними центрами Наддніпрянської України.
- **Москвофіли** вважали, що українці є частиною "великоруського" народу і підтримували зближення з російською культурою та мовою. Вони часто

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

заперечували окремішність української нації, що призводило до протиріч з народовцями.

2. Що відбулося раніше: утворення НТШ чи "Просвіти"?

- Раніше було утворено товариство "Просвіта" (1868 рік), тоді як Наукове товариство ім. Шевченка (НТШ) було створено у 1873 році.

3. Порівняння цілей, які ставили товариства "Просвіта" та НТШ:

- **"Просвіта"** ставила за мету освітньо-просвітницьку діяльність серед населення, поширення знань, підтримку національної свідомості та культурного розвитку українців.
- **НТШ** зосереджувалося на науковій діяльності, дослідженні та розвитку української літератури, історії, етнографії, а також на створенні наукових праць та видань.

4. Роль періодичних видань у діяльності "Просвіти" та НТШ:

- Періодичні видання "Просвіти" поширювали освітні матеріали, літературні твори, які сприяли розвитку української мови та підвищенню рівня грамотності серед населення.
- НТШ випускало наукові журнали та праці, які формували українську наукову спільноту і сприяли поширенню знань про українську культуру, історію, фольклор та літературу на міжнародному рівні.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

§ 25. Політика «нової ери» та діяльність галицьких народовців у 1880–1890-х роках

1. Що відбулося раніше: утворення Народної ради чи заснування НТШ?

- Раніше відбулося заснування Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ) у 1873 році. Народну раду заснували пізніше, у 1885 році.

2. Поясніть значення поняття "український П’ємонт".

- "Український П’ємонт" – це метафоричний термін, який застосовують для Галичини як центру українського національного руху в XIX столітті, порівнюючи її з італійським П'ємонтом, який був центром об'єднавчого руху Італії.

3. Схарактеризуйте здобутки політики "нової ери".

- Політика "нової ери" передбачала компроміс між австрійською владою і українським національним рухом у Галичині. Вона дала змогу покращити умови для розвитку української освіти, культури, преси та інших сфер громадського життя.

4. Порівняйте польський та український національні рухи в Австро-Угорщині. Чи були вони взаємопов’язані?

- Польський та український національні рухи в Австро-Угорщині мали спільні та відмінні риси. Вони боролися за національну

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

автономію та культурні права своїх народів, але часто опинялися в конфлікті через суперечливі інтереси у Галичині. Польські національні діячі іноді перешкоджали розвитку українського руху, проте були також і моменти співпраці.

5. Які події в історії українського руху пов'язані з іменами О. Кониського та О. Барвінського?

- **Олександр Кониський** був активним учасником українського національного руху, займався видавничою діяльністю та освітньо-просвітницькою роботою, став одним із засновників українського журналу "Правда" у Львові.
- **Олександр Барвінський** відіграв важливу роль в політичному житті українців Галичини, підтримував політику "нової ери" та був лідером Народної ради.

§ 26. Радикалізація національного руху в Галичині

1. Що відбулося раніше: утворення УНДП чи РУРП?

- Раніше було створено Русько-Українську Радикальну Партію (РУРП) у 1890 році. Українська Національно-Демократична Партія (УНДП) була утворена пізніше, у 1899 році.

2. Чому створення політичних партій на західноукраїнських землях було закономірним процесом?

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Утворення політичних партій на західноукраїнських землях було відповіддю на зростаючу політичну свідомість українців, які прагнули захищати свої національні права, а також сприяло консолідації різних соціальних і політичних рухів. Західна Україна, як частина Австро-Угорщини, мала більш вільний політичний клімат, що сприяло розвитку політичної діяльності.

3. Схарактеризуйте І. Франка як політичного діяча.

- Іван Франко був не лише письменником, а й активним політичним діячем, одним із засновників Русько-Української Радикальної Партії (РУРП). Він виступав за соціальну справедливість, національну свідомість та демократичні права українського народу. Франко вважав, що тільки активна політична боротьба може забезпечити українцям гідне майбутнє.

4. Як ви вважаєте, чому виник конфлікт між радикалами і народовцями? Із чим ви згодні, що заперечуєте?

- Конфлікт між радикалами і народовцями виник через різні підходи до боротьби за права українців. Радикали акцентували увагу на соціальних і економічних питаннях, вимагали глибоких змін і виступали за співпрацю з соціалістичними силами. Народовці ж зосереджувалися на культурних і національних питаннях, дотримуючись більш консервативних позицій. Я погоджуюсь із тим, що обидві групи мали

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

важливу роль у розбудові українського руху, але їхня нездатність знайти компроміс послаблювала цей рух.

5. Оцініть зміни в українському русі в Галичині наприкінці XIX ст.

- Наприкінці XIX століття український рух у Галичині зазнав значних змін. З'явилися нові політичні партії, що представляли різні інтереси українців, відбулося зміцнення національної ідентичності, розвиток просвітницької діяльності та розширення політичної активності серед широких верств населення. Галичина стала центром національного відродження українців, що мало далекосяжні наслідки для розвитку українського руху.

§ 28. Наш край у другій половині XIX століття

ТЕМАТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ

1. **Послідовність подій**:

- Е Утворення Австро-Угорської імперії (1867 р.)
- В Видання Валуєвського циркуляра (1863 р.)
- Д Закриття недільних шкіл у Наддніпрянській Україні (1862 р., хоча вони закривались і пізніше під тиском указів)
- Б Проголошення Емського указу (1876 р.)
- А Заснування товариства «Просвіта» (1868 р.)
- Г Заснування Літературно-наукового товариства ім. Шевченка (1873 р.)

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

2. **Чи пов’язані між собою проголошення Валуєвського циркуляра, Емського указу, заснування товариства «Просвіта» та Літературно-наукового товариства ім. Шевченка?**

   Так, ці події є взаємопов’язаними, адже Валуєвський циркуляр і Емський указ були реакцією Російської імперії на розвиток українського національного руху, обмежуючи українську мову та культуру. Заснування ж «Просвіти» та Літературно-наукового товариства ім. Шевченка на західноукраїнських землях стало відповіддю на ці репресивні заходи, адже вони сприяли культурному відродженню українців та підтримували українську мову і літературу.

3. **Регіони, пов’язані з поширенням москвофільства**: Москвофільство поширювалося переважно в Галичині, Буковині та Закарпатті. Ці регіони, через їхнє розташування на західних українських землях, зазнали впливу російської пропаганди, яка мала на меті зблизити місцеве українське населення з російською культурою та політичними ідеями.
4. **Д. Танячкевич і А. Добрянський**:

- Правильна відповідь: В – вони були представниками національно-культурного руху на західноукраїнських землях.

5. **Хто вперше висловив переконаність у необхідності об’єднання східних і західних українців у самостійній незалежній державі**:

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Правильна відповідь: В Юліан Бачинський. Він у своїй праці «Ukraina irredenta» (1895 р.) вперше висловив ідею створення незалежної української держави, що об’єднає всі українські землі.

6. **Порівняння життєвих шляхів І. Могильницького та О. Барвінського**:

- **Схожість**: Обидва діячі активно займалися національно-культурним відродженням на західноукраїнських землях, сприяли розвитку української освіти та культури, а також працювали над підвищенням рівня національної свідомості серед українців.
- **Відмінність**: Іван Могильницький був священником і одним із перших діячів, хто розпочав культурно-просвітницьку діяльність, коли українське національне відродження ще тільки зароджувалося. Він акцентував увагу на розвитку рідної мови та освіти. Олександр Барвінський, натомість, діяв уже в період активного національного руху та займався політичною діяльністю.

7. Дайте відповідь.

- **А**. На портреті зображено Івана Франка.
- **Б**. Іван Франко – видатний український письменник, поет, публіцист, громадський діяч і перекладач, один з найвизначніших представників української літератури та національно-культурного відродження. Він активно займався літературною, науковою та політичною діяльністю, сприяв розвитку української літератури і освіти, а також популяризував ідеї соціальної

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

справедливості. Франко був активним учасником національно-визвольного руху та засновником Української радикальної партії.

- **В**. Одна з подій, пов’язаних з його ім’ям, – заснування Української радикальної партії у 1890 році. Ця партія стала першою політичною партією на українських землях, що відкрито проголошувала боротьбу за права українського народу, популяризувала соціалістичні ідеї і прагнула соціальних та політичних змін на користь селянства та робітництва. Іван Франко, разом з іншими діячами, виступав за національне визволення українців, справедливий соціальний устрій і просвіту народу.

8. Аналіз понять "конфедерація" та "федерація":

- **Конфедерація** – це об’єднання суверенних держав, що зберігають значну незалежність та мають лише обмежену спільну владу для вирішення певних питань (зазвичай зовнішньої політики і оборони). Конфедерація створюється на основі договору, і держави-учасниці можуть вільно вийти з такого об’єднання.
- **Федерація** – це більш інтегроване об’єднання, в якому існує центральна влада, що має чіткі повноваження і можливість приймати закони, обов’язкові для всіх суб’єктів федерації. Суб’єкти федерації мають певну автономію, але не є повністю незалежними.
- **Спільні риси**: і конфедерація, і федерація об’єднують кілька територіальних одиниць

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

(держав чи суб’єктів), що співпрацюють у певних сферах. Обидва типи структур прагнуть досягти єдності, зберігаючи певну автономію частин.

- **Відмінності**: конфедерація забезпечує більшу автономію для її учасників, які залишаються суверенними, в той час як федерація передбачає більш централізовану владу і обмежену суверенність суб’єктів.

9. Приклади політичних партій:

- **Руcько-українська радикальна партія** (РУРП), заснована у 1890 році у Галичині, була першою українською політичною партією, що проголошувала соціальні й національні інтереси українців.
- **Українська національно-демократична партія** (УНДП), створена у 1899 році, ставила за мету національне та культурне відродження українців у складі Австро-Угорщини.
- **Товариство «Просвіта»** – хоча не є політичною партією, але було важливим для національного відродження та мобілізації українців у громадсько-політичному житті.

10. Політика "нової ери" і національно-культурне відродження. Компроміс:

Політика "нової ери" включала поступки австрійської влади на користь українців, що дозволило розвивати освіту, культуру, друковані видання та мову. Компроміс полягав у тому, що українська інтелігенція отримала більше можливостей для розвитку,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

але натомість стримувала політичні протести й радикальні вимоги.

11. Опис трудової еміграції українців наприкінці XIX ст.:

Трудова еміграція українців була зумовлена економічними труднощами, низькими доходами та аграрним перенаселенням. Українці, переважно з Галичини та Буковини, емігрували до США, Канади, Бразилії та Аргентини, сподіваючись знайти кращі умови для праці та життя.

12. Значимі події національного руху на західноукраїнських землях:

- Заснування товариства "Просвіта" (1868 р.), яке відігравало важливу роль у просвітницькій діяльності та національному усвідомленні.
- Відкриття Літературно-наукового товариства імені Шевченка (1873 р.), що стало центром української науки і культури.
- Проголошення "нової ери" (1890-ті роки), що сприяла співпраці українців з австрійською владою та національно-культурному піднесенню.

13. Історична постать, що відіграла непересічну роль:

На мою думку, такою постаттю був **Іван Франко**. Він був активним учасником національного руху, виступав за політичну і культурну незалежність українців, засновував та підтримував політичні партії, а також багато писав на теми соціальної

МАТЕМАТИКА-ВОУА.ORG

справедливості і національної свідомості. Його діяльність значною мірою сприяла формуванню національної ідентичності українців на західних землях.

§ 29. Особливості соціально-економічного розвитку українських земель у складі Російської імперії на початку XX століття.

1. Що було раніше: промисловий переворот чи монополізація виробництва?

Раніше відбувся промисловий переворот, який створив умови для виникнення та розвитку монополій. Монополізація виробництва стала можливою на пізніших етапах, коли великі підприємства почали зосереджувати ресурси та вплив у своїх руках.

2. Порівняння спеціалізації промислових і сільських регіонів. Чинники, що її зумовили:

Спеціалізація промислових регіонів була спричинена наявністю природних ресурсів (вугілля, руди), розвитком інфраструктури та близькістю до ринків збуту. Сільські регіони спеціалізувалися на сільському господарстві через родючі ґрунти, сприятливий клімат і традиційний уклад життя.

3. Визначення понять:

- **Монополія** – це ринок, на якому одна компанія контролює пропозицію товару чи

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

послуги, що дозволяє їй встановлювати ціни і обмежувати конкуренцію.

- **Синдикат** – форма об'єднання підприємств однієї галузі для координації діяльності, визначення цін та контролю ринку, при цьому зберігаючи юридичну і фінансову незалежність учасників.

4. Роль М. Левитського в розвитку кооперативного руху:

Михайло Левитський був видатним діячем українського кооперативного руху, який сприяв створенню кооперативів і захищав економічні інтереси селян. Він ініціював діяльність спілок, які об’єднували дрібних виробників, що дозволило їм знижувати витрати, підвищувати якість продукції та покращувати матеріальний добробут.

5. Відмінності між кооперативним рухом Західної України та українських земель у складі Російської імперії:

Кооперативний рух у Західній Україні був більш розвинений завдяки австрійському законодавству, що сприяло створенню кооперативів. Водночас на українських землях у складі Російської імперії кооперативний рух був обмежений жорсткішим контролем держави, що ускладнювало його розвиток.

6. Оцінка ступеня модернізації промисловості та сільського господарства на початку XX ст.:

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

На початку XX ст. промисловість у великих містах України зазнала суттєвої модернізації завдяки впровадженню машинного виробництва та розвитку важкої промисловості (металургія, вугільна промисловість). Сільське господарство також почало модернізуватися, але менш активно, зокрема через збереження феодальних відносин і брак інвестицій у новітні аграрні технології.

§ 30. Становище промисловості та сільського господарства на західноукраїнських землях на початку XX століття

1. Визначення поняття "аграрне переселення":

Аграрне переселення – це процес переміщення селян із перенаселених сільських районів до менш освоєних або нових земель для створення нових господарств. Це переселення було зумовлено нестачею землі для сільського господарства та прагненням держав до освоєння нових територій.

2. Форма соціального протесту серед селян на початку XX ст.:

На початку XX століття серед селян поширеною формою соціального протесту стало аграрне насильство, включаючи підпали панських маєтків, самовільне захоплення землі та бойкоти панських

MATEMATIKA-DOMA.ORG

господарств. Це було спричинене земельним голодом і соціальною несправедливістю.

3. Специфіка промислового розвитку західноукраїнських земель:

Промисловий розвиток західноукраїнських земель мав свої особливості: він був переважно спрямований на видобувні галузі (лісова, нафтова промисловість) і мав колоніальний характер, де більша частина прибутків ішла іноземним власникам. Крім того, інфраструктура була менш розвиненою, що обмежувало можливості для подальшого розвитку.

4. Порівняння процесу індустріалізації в Наддніпрянській Україні та на західноукраїнських землях:

Індустріалізація в Наддніпрянській Україні проходила більш інтенсивно завдяки державній підтримці та наявності природних ресурсів. Тут розвивалися металургія, машинобудування, вугільна промисловість. У Західній Україні, навпаки, індустріалізація була обмеженою через колоніальний статус і орієнтацію на видобувну промисловість з невеликою кількістю переробних підприємств.

§ 31. Радикалізація українського політичного руху на західноукраїнських землях на початку XX століття

МАТЕМАТИКА.DOMA.ORG

1. Порівняння розвитку українського політичного руху в Галичині, на Буковині та Закарпатті:

Український політичний рух на західноукраїнських землях мав як спільні, так і відмінні риси залежно від регіону:

- **Спільні риси:** У всіх трьох регіонах основною метою руху було відстоювання національних інтересів українців та боротьба за культурні й освітні права. Активно діяли різні товариства, як-от "Просвіта", які сприяли поширенню національної свідомості.
- **Відмінні риси:**
  - У **Галичині** політичний рух був найбільш активним і добре організованим завдяки наявності розвинених політичних партій, таких як УНДП. Також тут сильним був вплив польської та австрійської адміністрацій, що відбивалося на методах боротьби.
  - На **Буковині** рух розвивався повільніше і був більш орієнтованим на співпрацю з румунськими партіями, адже румунська влада прагнула контролювати цей регіон.
  - У **Закарпатті** рух був менш розвиненим через відсталість краю та вплив угорської адміністрації. Тут особливу роль відігравав москвофільський рух, який пропагував культурну орієнтацію на Росію.

2. Чим було зумовлене прагнення українського студентства мати власний університет?

MATEMATIKA-DOMA.ORG

Прагнення українського студентства мати власний університет було зумовлене бажанням отримувати освіту рідною мовою і відповідно до національних цінностей. Польські та австрійські університети не задовольняли потреб українських студентів у вивченні національної історії та культури, тому українці прагнули мати навчальний заклад, який би сприяв розвитку національної свідомості.

3. Яке значення мала реформа виборчої системи?

Реформа виборчої системи надала більші можливості для участі українців у політичному житті Австро-Угорської імперії. Це дозволило українським політикам отримати більше місць у парламенті та інших виборних органах, що сприяло захисту інтересів українського населення на офіційному рівні.

4. Найвідоміші політичні діячі на західноукраїнських землях на початку XX ст.:

Серед найвідоміших політичних діячів були:

- **Іван Франко** – письменник, публіцист, політичний діяч, один з організаторів УНДП.
- **Михайло Грушевський** – історик, громадський діяч, очолював Наукове товариство імені Шевченка.
- **Кость Левицький** – політичний діяч, один із засновників Української національно-демократичної партії.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- **Євген Петрушевич** – політичний діяч, представник українців у австрійському парламенті.

§ 32. Національно-культурний рух на західноукраїнських землях на початку XX століття

1. Визначення поняття "селянський страйк":

Селянський страйк – це форма організованого протесту сільського населення проти поміщицького або державного утиску. Він виражався у відмові від виконання обов'язків, встановлених владою або землевласниками, таких як обробка землі або сплата податків, і був спрямований на покращення умов праці та життя селян.

2. Порівняння форм соціального протесту різних верств населення:

- **Селянство:** Найпоширенішими формами протесту були страйки, відмова від виконання робіт, підпали майна поміщиків. Селяни вимагали зменшення податків, збільшення орендних прав і поліпшення соціальних умов.
- **Робітники:** Вони вдавалися до страйків, демонстрацій, а також створювали профспілки для колективного захисту своїх інтересів, як-от підвищення заробітної плати та поліпшення умов праці.
- **Інтелігенція:** Основною формою протесту для цієї верстви були культурно-

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

просвітницька діяльність, участь у громадських організаціях та видання національної преси, що допомагало піднімати національну свідомість і критикувати владу.

3. Історичне значення товариства "Січові стрільці":

Товариство "Січові стрільці" мало велике значення для становлення української військової традиції та національно-визвольного руху. Воно стало символом боротьби за незалежність України, сприяло формуванню національно свідомих кадрів і підготувало основу для створення національних військових формувань.

4. Чому А. Шептицького називають "справжнім українським патріотом":

Андрея Шептицького називають справжнім українським патріотом завдяки його великому внеску в культурний і національний розвиток українців. Він активно підтримував українську церкву, освіту та культуру, сприяв розвитку національної самосвідомості й захищав інтереси українців у складних історичних умовах.

5. Загальна оцінка подій національного руху на західноукраїнських землях на початку XX ст.:

Національний рух на західноукраїнських землях на початку XX ст. був періодом активізації боротьби за культурні та

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

політичні права українців. Було створено численні організації, які відстоювали національні інтереси, розвивалася система української освіти та преси, підвищувалася національна свідомість. Цей період підготував основу для подальшої боротьби за незалежність України.

§ 33. Проблеми становлення та консолідації української нації

1. Що відбулося раніше: утворення «Союзу 17 октября» чи РУП?

Раніше відбулося утворення Революційної Української Партії (РУП). РУП була заснована у 1900 році, тоді як «Союз 17 октября» виник у 1905 році після Маніфесту царя Миколи II, який проголосив деякі політичні свободи та створення Державної думи.

2. Факти з біографії Миколи Міхновського, які свідчать про нього як про учасника політичного етапу національного руху:

Микола Міхновський був одним із засновників РУП (Революційної Української Партії), першим, хто відкрито заявив про необхідність незалежності України. У 1900 році він написав програмний документ «Самостійна Україна», де висловив ідею незалежності української держави. Також він брав активну участь у політичних організаціях і сприяв формуванню

MATEMATIKA-DOMA.ORG

національної самосвідомості українців, закликаючи до боротьби за незалежність.

3. Визначення поняття «політизація національного руху»:

Політизація національного руху – це процес переходу від культурного та просвітницького етапу національного руху до політичної боротьби за права та автономію чи незалежність. Це включає створення політичних партій, участь у виборчих процесах і формування політичних вимог, спрямованих на здобуття національних прав і свобод.

4. Порівняння умов, у яких створювалися політичні партії на західноукраїнських землях та Наддніпрянщині:

На західноукраїнських землях політичні партії формувалися в умовах Австро-Угорської імперії, де українці мали певні політичні права, такі як право на національне представництво. Це дозволяло вести відкриту боротьбу за культурні та політичні права.

На Наддніпрянщині, яка була частиною Російської імперії, умови були суворішими через відсутність політичних свобод, і діяльність українських політичних партій часто відбувалася підпільно, зокрема через заборону національних об'єднань і цензуру.

5. Чому в політичній думці переважала автономістська ідея?

MATEMATIKA-DOMA.ORG

Автономістська ідея переважала через прагнення українців мати самоуправління в межах існуючих імперій, що сприймалося як більш досяжний компроміс, ніж повна незалежність. Багато діячів вважали, що автономія у складі Російської або Австро-Угорської імперії дозволить українцям зберегти культурну ідентичність, розвивати освіту й отримати права, не ставлячи під загрозу політичну стабільність.

§ 34. Події революції 1905–1907 рр. в Наддніпрянській Україні та розгортання національно-культурних процесів.

1. Що відбулося раніше: утворення ТУП чи РУП?

Раніше відбулося утворення Революційної Української Партії (РУП), яка була заснована у 1900 році. Товариство Українських Поступовців (ТУП) було створено пізніше, у 1908 році.

2. Окресліть регіони Наддніпрянщини, охоплені революційними подіями 1905–1907 рр.

Революційні події 1905–1907 рр. охопили більшість територій Наддніпрянської України, зокрема такі великі міста, як Київ, Харків, Одеса, Катеринослав (нині Дніпро), Миколаїв та інші індустріальні центри та залізничні вузли. Революційні хвилі охопили як міста, так і сільські райони.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

3. Порівняйте поняття «революція» і «реформа».

- **Революція** – це різке, кардинальне перетворення політичного, економічного чи соціального порядку, що часто супроводжується масовими заворушеннями, насильством і має на меті змінити владу чи політичну систему.
- **Реформа** – це поступова зміна, що проводиться владою або керівними органами для покращення або оновлення існуючого порядку в межах чинної системи. Реформи зазвичай відбуваються мирно і спрямовані на поступове вдосконалення, а не на радикальну зміну.

4. Опишіть події революції на українських землях.

Під час революції 1905–1907 рр. на українських землях відбувалися масові страйки робітників, селянські повстання, студентські виступи та політичні мітинги. Зокрема, у великих містах, таких як Київ, Одеса, Харків, відбувалися демонстрації, збройні виступи та створення робітничих рад. Революція викликала активізацію національних і політичних рухів, а також привела до пом’якшення цензури та збільшення видань українською мовою.

5. Яка з історичних подій початку XX ст., на ваш погляд, мала виняткове значення для українського руху?

MATEMATIKA-DOMA.ORG

Однією з найважливіших подій початку XX ст. для українського руху було заснування Товариства Українських Поступовців (ТУП) у 1908 році. ТУП ставив перед собою завдання культурного і національного розвитку, об'єднував українських інтелігентів і відігравав важливу роль у політичній консолідації українського руху, сприяючи поширенню ідей автономії та незалежності.

§ 35. Український політичний та національно-культурний рух у Російській імперії в 1907–1914 рр

1. Установіть послідовність подій:

а) Справа Бейліса (1911 р.)
б) Столипінська аграрна реформа (початок у 1906 р.)
в) Утворення Товариства Українських Поступовців (ТУП) (1908 р.)
г) Повстання на панцернику «Князь Потьомкін-Таврійський» (1905 р.)

Послідовність подій буде такою:
г) Повстання на панцернику «Князь Потьомкін-Таврійський»
б) Столипінська аграрна реформа
в) Утворення ТУП
а) Справа Бейліса

2. Доберіть факти, які характеризують антиукраїнську реакцію після революції 1905–1907 рр.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Після революції 1905–1907 років в Україні посилилася русифікація, заборони української мови в освітніх і державних установах, заборона українських культурних заходів.
- Прийняття обмежувальних законів щодо видань українською мовою.
- Політичний тиск на діячів українського руху та арешти активістів.
- Збільшення кількості російських чиновників у керівних посадах в Україні.

3. Назвіть основні риси політики русифікації українських земель.

- Заборона використання української мови в офіційних документах і освіті.
- Обмеження діяльності українських культурних організацій.
- Насадження російської мови та культури як обов'язкових для суспільного та культурного життя.
- Переслідування українських діячів та діячів культури, що виступали за національну ідентичність.

4. Порівняйте національно-державницькі погляди М. Міхновського, В. Липинського та Д. Донцова.

- **Микола Міхновський** виступав за ідею незалежності України та утворення української національної держави. Його бачення ґрунтувалося на національній самобутності.
- **В'ячеслав Липинський** розвивав ідею українського монархізму та консерватизму,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

вважаючи, що держава має бути побудована на аристократичних і традиційних цінностях.

- **Дмитро Донцов** підтримував ідеї інтегрального націоналізму, закликаючи до рішучої боротьби за незалежність та утворення сильного національного лідерства.

5. Оцініть розвиток українського руху протягом 1907–1914 рр.

Український національний рух у цей період зміцнився і набув систематизованої форми. Відбулося створення українських політичних партій, зросла активність українських культурних та освітніх організацій, таких як «Просвіта» та Літературно-наукове товариство ім. Шевченка. Незважаючи на обмеження з боку влади, український рух став більш структурованим і підготовленим до майбутніх політичних змін, що згодом вилилось у активнішу боротьбу за автономію та незалежність.

§ 37. Вплив греко-католицької церкви на піднесення національної свідомості населення західноукраїнських земель

ТЕМАТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ

1. Установіть послідовність подій:

А) Обрання А. Шептицького митрополитом УГКЦ (1900 р.)
Б) «Справа Бейліса» (1911 р.)
В) Створення військово-спортивної організації «Сокіл» (1894 р.)
Г) Утворення Революційної Української

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

партії (РУП) (1900 р.)
Д) Впровадження загального виборчого права (1907 р. в Австро-Угорщині)

Послідовність подій:
В) Створення військово-спортивної організації «Сокіл»
Г) Утворення Революційної Української партії
А) Обрання А. Шептицького митрополитом УГКЦ
Д) Впровадження загального виборчого права
Б) «Справа Бейліса»

2. Західноукраїнські землі в складі Австро-Угорщини:

- **А. Австрія:** Галичина, Буковина.
- **Б. Угорщина:** Закарпаття.

3. Установіть, про кого йдеться:

- **А** – Громадський діяч, фундатор військово-спортивної організації «Сокіл» – це **Іван Боберський**.
- **Б** – Громадський діяч, організатор кооперативного руху в Наддніпрянській Україні, якого називали «артільним батьком» – це **Микола Левитський**.
- **В** – Архітектор, громадський діяч, один із засновників кооперативного руху на західноукраїнських землях – це **Василь Нагірний**.

4. Відповідь:

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- **А** Назвіть, кого зображено на портреті: на портреті зображений Андрей Шептицький.
- **Б** Що вам відомо про цю історичну постать? Андрей Шептицький – український церковний діяч, митрополит Української греко-католицької церкви, духовний лідер, який активно підтримував національно-культурний розвиток українців, брав участь у розвитку освіти, медицини, економіки та культури Галичини. Він також виступав за збереження української ідентичності і захищав права українців у складний період XX століття.
- **В** Уявіть себе сучасником цього історичного діяча, а також людиною, яка вирішила написати мемуари. У спогадах можна було б згадати про його благодійну діяльність, створення медичних та освітніх закладів, підтримку кооперативного руху, допомогу бідним і розвиток духовного життя українців.

5. Порівняння понять:

- **Селянський страйк** – це форма протесту селян проти утисків, нерідко пов'язана з вимогами покращення умов праці та життя, а також протестом проти поміщицької системи.
- **Робітничий страйк** – це форма протесту робітників, найчастіше спрямована на покращення умов праці, заробітної плати, соціального захисту, що пов’язано з процесами індустріалізації та появою фабричної системи.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Схожість: Обидві форми протесту пов’язані з вимогами покращення умов праці та життя.
Відмінність: Селянський страйк має сільськогосподарський характер, а робітничий – промисловий. Історичний приклад: страйки селян у Галичині та робітничі страйки у промислових містах Наддніпрянщини.

6. Основні ознаки столипінської аграрної реформи:

- Переселення селян на східні території.
- Створення хуторів та відрубів.
- Кредити для купівлі землі через Селянський банк.

7. Термінологія для опису соціально-економічного розвитку західноукраїнських земель на початку XX ст.:

Обов’язкові терміни:

- **Б** Кооперативний рух
- **Г** Автономістська ідея
- **Д** Розвиток залізничного транспорту
- **Е** Монополізація
- **Є** Іноземний капітал

8. Причини та наслідки:

- **А. Монополізація виробництва:**
  - **Причини:** Розвиток промислового виробництва, зростання конкуренції між підприємствами, бажання контролювати ринки збуту та знижувати витрати. Це часто відбувалося в умовах недостатньої регуляції

МАТЕМАТИКА.DOMA.ORG

ринків, що сприяло утворенню великих корпорацій.

- **Наслідки:** Зростання економічної потужності великих підприємств, зменшення кількості незалежних виробників, концентрація капіталу, що сприяло подальшому розвитку промисловості, але також породжувало соціальну нерівність та загострення соціальних конфліктів.

- **Б. Утворення Державної думи в Російській імперії:**

- **Причини:** Зростання соціального і політичного напруження в суспільстві, вимоги демократичних реформ після революції 1905–1907 років, тиск з боку робітничого класу, селянства та інтелігенції.

- **Наслідки:** Часткове обмеження самодержавної влади, створення законодавчого органу, що представляв інтереси різних верств населення. Проте вплив Думи був обмеженим, оскільки імператор міг розпускати її, і законодавчий процес залишався під його контролем. Утворення Думи сприяло подальшому розвитку політичної свідомості, хоча й не задовольнило всіх вимог реформаторів.

- **В. Запровадження загального виборчого права:**

- **Причини:** Вимоги рівноправності і справедливості, зростання демократичних настроїв у суспільстві, боротьба за політичні права різних соціальних груп.

- **Наслідки:** Розширення політичних прав і можливість для більшої кількості громадян брати участь у виборах, що сприяло розвитку

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

демократії та політичної активності населення. Однак це також призводило до нових викликів і конфліктів, пов'язаних із політичною боротьбою між різними партіями та групами.

- **9. Внесок військово-спортивних організацій у формування національної свідомості:**
- Військово-спортивні організації, такі як «Сокіл» і «Січ», мали великий вплив на формування національної свідомості українців, особливо в Західній Україні. Вони сприяли фізичному і моральному вихованню молоді, підготовці її до захисту своїх національних інтересів. Через спортивні заходи та військову підготовку ці організації виховували почуття патріотизму, національної гідності, дисципліни та організованості. Крім того, вони стали своєрідним культурним центром, де молодь навчалася історії, культурі та традиціям свого народу, що допомагало утверджувати українську ідентичність у складних умовах.

§ 38. Вплив процесів модернізації на суспільне життя українців

1. Раніше відбулося **відкриття Харківського університету** у 1805 році, а Новоросійський університет (нині Одеський національний університет) був заснований у 1865 році.
2. Розвиток освітнього процесу на українських землях у другій половині XIX – на початку XX століття характеризувався зростанням кількості навчальних закладів та розширенням освітніх можливостей для

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

населення. Однак цей процес відбувався під жорстким контролем з боку імперських урядів Російської та Австро-Угорської імперій. Освіта стала важливим інструментом формування національної свідомості, але багато українців мали обмежений доступ до навчання рідною мовою. Цей період також позначився активним поширенням просвітницької діяльності, появою «Просвіти» та інших громадських організацій, які підтримували розвиток української культури та мови.

3. Михайло Грушевський – видатний історик, політичний діяч та провідний учений національно-культурного руху. Серед фактів, які свідчать про його внесок у національний рух, є його активна участь у наукових товариствах, заснування Українського наукового товариства в Києві, а також написання фундаментальної праці «Історія України-Руси». Грушевський виступав за розвиток української мови і культури, що стало одним із його ключових вкладів у національно-культурне відродження.
4. Внесок українських учених у світову науку значний, особливо у галузях історії, філософії, медицини, фізики, хімії та математики. Учені, такі як Ілля Мечников (лауреат Нобелівської премії з медицини), Володимир Вернадський (засновник біогеохімії), та багато інших зробили вагомий внесок у розвиток своїх дисциплін, а їхні відкриття мають велике значення для всього світу.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

§ 39. Особливості розвитку культурного життя

1. Літературний процес на західноукраїнських землях та Наддніпрянщині в другій половині XIX – на початку XX століття відзначався боротьбою за національну ідентичність та розвиток української мови. На західноукраїнських землях літературна діяльність була більш організованою завдяки впливу "Просвіти" та інших культурних організацій. Наддніпрянщина, під владою Російської імперії, зазнавала цензурних утисків, але літературні твори, зокрема поезія Тараса Шевченка та твори інших письменників, сприяли національному пробудженню.
2. Родина Тобілевичів відіграла визначну роль у становленні українського театру. Відомі представники цієї родини, такі як Іван Карпенко-Карий, Микола Садовський та Панас Саксаганський, сприяли розвитку української драматургії та створенню професійного театру, який сприяв утвердженню української мови та культури.
3. Портрет представника української культури: Візьмемо, наприклад, Івана Франка – поета, письменника, громадського діяча та науковця, чия діяльність у різних сферах допомагала зміцнити українську національну свідомість. Він писав на теми соціальної нерівності, історії українського народу, а також сприяв культурному об'єднанню українців.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

4. У професійній музичній освіті відбулися суттєві зміни, зокрема в Галичині та Наддніпрянщині почали створюватися музичні школи та консерваторії, що готували професійних музикантів. Розвивалися українські народні музичні традиції та класичні жанри, в яких українські композитори знаходили національний стиль.
5. Серед відомих діячів української літератури, театру та музичного мистецтва слід згадати таких осіб, як Іван Франко, Леся Українка, Микола Лисенко (композитор), Марія Заньковецька (актриса) та Панас Саксаганський (актор і режисер). Їхній внесок у культуру був визначальним для українського національного відродження.

§ 40. Розвиток образотворчого мистецтва та архітектури

1. Наприкінці XIX – на початку XX ст. популярними жанрами образотворчого мистецтва були пейзаж, портрет, історична картина, а також жанрові сцени. Ці жанри відображали національні традиції, побут, історію та природу України.
2. Олександр Мурашко займає виняткове місце в історії українського мистецтва завдяки своїм новаторським підходам до живопису, особливій увазі до кольору та освітлення, а також відданості українській культурі. Його творчість є зразком поєднання європейських модерністських тенденцій з українськими мотивами.
3. Розвиток архітектури в цей період тісно пов’язаний з технічними винаходами, такими

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

як нові будівельні матеріали (бетон, сталь) і конструктивні інновації (каркасне будівництво), що дозволили створювати складніші та масштабніші будівлі.

4. Особливість українського модерну в архітектурі полягала в інтеграції народних мотивів та орнаментів у модерністські архітектурні форми. Цей стиль прагнув виразити українську національну ідентичність через використання декоративних елементів, характерних для українського фольклору.
5. Відомими діячами архітектури та образотворчого мистецтва того часу були такі митці, як Василь Кричевський (архітектор), Олександр Мурашко (художник), Михайло Бойчук (художник). Джерелами інформації про них були книги, музеї, а також навчальні матеріали та параграфи, присвячені культурі кінця XIX – початку XX століття.

§ 42. Наш край на початку XX століття

ТЕМАТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ

1. Установіть послідовність подій.

- **Б** Розпочав ставити вистави перший професійний театр у Львові.
- **А** Заснування Новоросійського університету.
- **Г** Відкриття пам'ятника Б. Хмельницькому в Києві.
- **В** Створення Наукового товариства імені Шевченка.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- **Д** Відкриття першого на Наддніпрянщині професійного театру.

2. Назвіть зображені історичні пам’ятки.

- **А** – Одеський національний академічний театр опери та балету. Місто: Одеса. Стиль: неоренесанс.
- **Б** – Музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків. Місто: Київ. Архітектурний стиль: неоренесанс з елементами еклектики.
- **В** – Будівля в стилі модерн у Львові. Місто: Львів. Архітектурний стиль: модерн.

Основні стилі архітектури на межі століть:

На межі XIX і XX століть в Україні розвивалися стилі неоренесанс, еклектика та модерн. Неоренесанс і еклектика характеризувалися використанням класичних деталей і сумішшю різних стилів, що надавало будівлям урочистого вигляду. Модерн, який поширився на початку XX століття, привніс нові матеріали, асиметрію, декоративність та орнаменти, пов’язані з природою.

3. **Чи міг бути І. Мечников**:

- **А** Сучасником письменника Л. Толстого – Так, Ілля Мечников міг бути сучасником Льва Толстого, оскільки обидва жили в XIX столітті.
- **В** Лауреатом Нобелівської премії – Так, Ілля Мечников дійсно отримав Нобелівську

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

премію з фізіології або медицини в 1908 році.

- **В** Автором опери «Запорожець за Дунаєм» – Ні, автором цієї опери є Семен Гулак-Артемовський, а не Мечников.

4. **Назвіть історичних діячів**:

- **А** Провідну роль у становленні та діяльності Київської рисувальної школи, заснованої М. Мурашком, відіграла родина Терещенків, яка підтримувала мистецькі та культурні ініціативи.
- **Б** Одним із перших проявів благодійної діяльності цього мецената стало фінансування Літературно-наукового товариства ім. Шевченка у Львові – це стосується родини Симиренків, зокрема Василя Симиренка, який активно підтримував українську культуру.

5. **Як біограф Лесі Українки, на що б ви звернули увагу?**

Якщо я – біограф Лесі Українки, то в першу чергу розповів би про:

- Її боротьбу з важкою хворобою (туберкульозом кісток), що не завадила їй активно займатися літературною і громадською діяльністю.
- Її літературну діяльність як поетеси, драматурга і перекладачки, яка вплинула на формування української літератури.
- Її погляди на національне визволення і рівність жінок, які були прогресивними для того часу.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Леся Українка вважається непересічною представницею українського культурного простору завдяки своїй активній літературній, громадській і національній позиції, яка виходила за рамки традиційних уявлень про роль жінки у суспільстві.

6. Укажіть діячів, зображених на фото

А – Соломія Крушельницька. Вона була відомою оперною співачкою, яка прославилася на міжнародній сцені.

Б – Владислав Владиславович Городецький. Він був відомим архітектором, який зробив значний внесок у архітектурне обличчя Києва, зокрема, створив такі видатні споруди, як Будинок з химерами та Костел Святого Миколая.

В – Микола Лисенко. Він був видатним композитором, піаністом, диригентом, і зробив значний внесок у розвиток української музики.

9. **Оцінка розвитку театрального мистецтва в другій половині XIX – на початку XX ст.**
У другій половині XIX століття театральне мистецтво на українських землях стало важливою складовою національно-культурного відродження. Театр відігравав значну роль у збереженні і популяризації української мови та культури, а також служив способом виховання національної свідомості серед населення. У цей період з'являються перші професійні трупи, такі як

MATEMA-DOMA.ORG

театр М. Кропивницького, І. Карпенка-Карого та інших діячів. Вони ставили вистави на українські теми, популяризували творчість Тараса Шевченка та інших українських письменників, що допомагало розвивати почуття національної ідентичності серед глядачів.

10. **Розуміння вислову та об'єктивність оцінки культурного процесу** Вислів про те, що розвиток української культури у другій половині XIX ст. був логічним продовженням духовних пошуків попередніх часів і став своєрідним передвісником культурного оновлення XX століття, вказує на те, що культурні здобутки цієї епохи готували ґрунт для майбутніх перетворень. У другій половині XIX ст. українська культура спробувала врахувати світовий досвід, що стало важливим етапом у процесі національного самоусвідомлення. Це формувало передумови для нового етапу культурного розвитку, який почався у XX ст., коли українська культура вже набула більш системного та інституційного характеру. Така оцінка культурного процесу є об’єктивною, оскільки відображає поступовий перехід від романтичного народництва до свідомого національного відродження.

ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ

1. **Основні історичні події на українських землях:**

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- **А. У першій половині XIX ст.:**
- Відкриття Харківського університету (1805) – важлива подія для розвитку освіти та науки на українських землях.
- Повстання декабристів (1825) – участь українських дворян у русі проти самодержавства, що вказує на пробудження суспільної свідомості.
- Київська козаччина (1855) – виступ селянства проти поміщицького гніту під час Кримської війни.
- Початок національно-культурного відродження, активізація діяльності «Руської трійці» (1830-ті рр.) – популяризація української мови, фольклору, літератури.
- **Б. У другій половині XIX ст.:**
- Скасування кріпацтва в Російській імперії (1861) – важлива соціальна реформа, що значно вплинула на розвиток суспільства.
- Проголошення Емського указу (1876) – заборона української мови, що ускладнило культурний розвиток українців у складі Російської імперії.
- Активізація національно-визвольного руху, створення культурно-освітніх організацій, таких як «Просвіта» (1868) у Львові.
- Відкриття Наукового товариства ім. Шевченка у Львові (1873) – перетворення його на неофіційну «українську академію наук».
- **В. На початку XX ст.:**
- Революція 1905–1907 рр. – початок політичної активізації українського руху, утворення українських фракцій у Державній думі Російської імперії.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Столипінська аграрна реформа (1906–1911) – вплинула на соціально-економічний розвиток сільського господарства в Україні.
- Активізація культурного та політичного життя – створення українських політичних партій, зростання впливу «Просвіти».
- Розвиток військово-спортивних організацій, таких як «Сокіл», «Січ» – підготовка молоді до національно-визвольної боротьби.

2. **Хронологічна послідовність:**
   - В. Початок промислового перевороту.
   - Б. Завершення промислового перевороту.
   - А. Монополізація виробництва.
   - Д. Концентрація капіталу.
   - Г. Урбанізація.
3. **Літопис подій в освіті протягом XIX ст.:**
   - **1805** – відкриття Харківського університету, першого в Наддніпрянській Україні, що стало важливим кроком у розвитку вищої освіти.
   - **1834** – відкриття Київського університету ім. Св. Володимира, який став центром української інтелігенції та наукової діяльності.
   - **1861** – відкриття гімназій та реальних училищ, що стали доступними для ширшого кола населення після скасування кріпацтва.
   - **1868** – заснування товариства «Просвіта» у Львові, яке займалося розвитком початкової освіти для українців, видавництвом навчальних матеріалів рідною мовою.
   - **1873** – створення Наукового товариства ім. Шевченка у Львові, яке займалося дослідженням української мови, історії, культури.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- **1885** – активізація руху за створення українського університету в Галичині, що відображало зростання національної свідомості.
- **1905–1907** – створення українських фракцій у Державній думі, які виступали за розширення прав українців у сфері освіти та культури.
- **1913** – активізація боротьби за український університет у Львові.

Історичний коментар: XIX століття було періодом формування української національної ідентичності, що відобразилося і в освітньому процесі. Відкриття університетів у Харкові та Києві, а пізніше культурних та наукових центрів у Львові сприяло створенню національної інтелігенції. «Просвіта» та Наукове товариство ім. Шевченка зробили вагомий внесок у збереження та розвиток української культури і мови. Наприкінці століття зростала національна самосвідомість, що виразилося у прагненні створити незалежні українські освітні інституції. Ці події заклали основи для подальших перетворень у сфері освіти та науки на початку XX століття.

4. Співвіднесіть дату і подію:

- **А 1798 р.** – 3. Видання в Петербурзі «Енеїди» І. Котляревського
- **Б 1837 р.** – 5. Видання альманаху «Русалка Дністровая»
- **В 1840 р.** – 4. Видання в Петербурзі «Кобзаря» Т. Шевченка

MATEMATIKA-DOMA.ORG

- **Г 1861–1862 рр.** – 6. Видання в Петербурзі першого українського журналу «Основа»
- **Д 1862 р.** – 1. Валуєвський циркуляр про заборону української мови
- **Е 1863 р.** – 2. П. Чубинський створив вірш «Ще не вмерла України і слава, і воля»

5. Зміни в адміністративно-територіальному устрої українських земель:

- **А Коронний край** – підходить для частини західноукраїнських земель, які перебували під владою Австрійської імперії.
- **Б Генерал-губернаторство** – адміністративна одиниця в Російській імперії, що об'єднувала кілька губерній.
- **В Закарпаття** – територія, яка на той час перебувала під владою Угорського королівства у складі Австро-Угорщини.
- **Г Повіт** – найнижча адміністративна одиниця у складі губерній.
- **Д Губернія** – велика адміністративна одиниця, на яку поділялися українські землі в складі Російської імперії.

6. Історичні діячі:

- **А** – Устим Кармалюк: керівник селянського руху на Поділлі, відомий як "Український Робін Гуд", герой багатьох народних пісень і переказів.
- **Б** – Маркіян Шашкевич: письменник, етнограф, фольклорист, громадський діяч, один з організаторів «Руської трійці» та перший перекладач «Слова о полку Ігоревім» українською мовою.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- **В** – Сергій Муравйов-Апостол: учасник декабристського руху, очолив повстання Чернігівського полку.
- **Г** – Іван Котляревський: письменник, громадський діяч, член масонської ложі «Любов до істини», автор комедії «Москаль-чарівник».
- **Д** – Василь Каразін: землевласник, учасник процесу скасування кріпосного права, один із організаторів кооперації в Наддніпрянській Україні.

7. Історичні приклади до поняття «аграрне перенаселення»:

- Наприкінці XIX – на початку XX ст. багато українських селян змушені були емігрувати в пошуках землі та роботи, особливо в Західну Україну, з якої відбувалася міграція до Америки, Канади та Бразилії.
- У Наддніпрянщині через обмеженість земельних ресурсів селяни змушені були шукати нові місця проживання, що призвело до переселення на Кубань і Далекий Схід.

8. Основні ознаки поняття «національне відродження»:

- Пробудження національної свідомості та ідентичності.
- Розвиток рідної мови, літератури та мистецтва.
- Поява національної інтелігенції та її активна участь у громадському житті.
- Створення культурних, наукових, освітніх і громадських організацій.

MATEMATIKA-DOMA.ORG

- Боротьба за політичні, соціальні й культурні права.

9. Порівняння понять «робітник» і «заробітчанин»:

- **Робітник** – особа, яка постійно працює на підприємстві чи в організації в країні постійного проживання, зазвичай у виробничій або сервісній сфері. Робітники часто працюють на місцевих фабриках або в будівництві.
- **Заробітчанин** – особа, яка тимчасово виїжджає в іншу країну для заробітку, як правило, через відсутність належних умов для заробітку на батьківщині. Заробітчани можуть працювати у сфері будівництва, сільського господарства, сервісу та інших галузях у приймаючій країні.

10. Причини та наслідки українського національного відродження:

- **Причини:**
  - Посилення національної свідомості серед інтелігенції та селянства.
  - Розвиток освіти, науки, літератури та мистецтва в українських землях.
  - Негативний вплив національної політики Російської та Австрійської імперій, зокрема обмеження прав українців.
  - Вплив європейських визвольних рухів і ідей Просвітництва.
- **Наслідки:**
  - Поява українських громадських і культурних організацій, таких як «Просвіта».

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Виникнення політичних рухів, спрямованих на здобуття автономії чи незалежності.
- Формування української інтелігенції, яка поширювала національну ідею.
- Відродження мови та культури, створення українських видань, розвиток театру й літератури.

Роль преси та видавничої діяльності:
Преса та видавництва поширювали ідеї національної єдності, висвітлювали історію та культуру українців, сприяли поширенню знань та ідей Просвітництва серед широких верств населення, підтримували освітні та культурні ініціативи.

11. Розуміння проблеми в тексті:

У фрагменті документа йдеться про критику тих, хто ставить космополітичні ідеї вище національних, втрачаючи зв'язок з рідною культурою та ідентичністю. Автор вказує на небезпеку відчуження від рідної нації в ім'я ідеалів інтернаціоналізму, що може призводити до втрати культурних цінностей і національної спадщини. Проблема полягає в необхідності збереження національної ідентичності на тлі глобалізації та космополітизму.

12. Факти на підтвердження тези «Україна дала світові чимало відомих учених, інженерів, винахідників»:

- Микола Амосов – видатний кардіохірург, один із засновників біокібернетики.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Ігор Сікорський – інженер і авіаконструктор, винахідник вертольотів.
- Володимир Вернадський – видатний вчений, один з основоположників геохімії та біогеохімії.
- Сергій Корольов – головний конструктор космічної техніки, один із піонерів освоєння космосу.

13. Основні прояви емансипації жінок у Російській імперії:

- Жінки почали отримувати доступ до вищої освіти, що раніше було практично неможливо.
- Активний розвиток жіночого руху, зокрема створення жіночих організацій, які боролися за права жінок.
- Поява жінок-письменниць, педагогів, громадських діячок, що сприяли формуванню нової свідомості серед жінок.
- Зростання участі жінок у соціальній та культурній діяльності, зокрема через роботу у сфері освіти та медицини.

Такі діячки, як Леся Українка, Олена Пчілка, Софія Русова, своєю діяльністю підкреслювали важливість освіти та самореалізації для жінок, ставали прикладами для наслідування.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG